OBRONA ROZSADKV

O NIEDO-PVSZCZENIV BVDOWANIA HÆRETYCKIEGO

ZBORV W POZNANIV NA RE-
ſpons przećiwko temu
Wydány.

Conventus [illegible] S. O. Cisterciensis

Roku Páńſkiego 1616.

PALIVRVS.

Ad perfricandum os maledici Poetæ in Societatem IESV ſtolidè debacchantis.

Nuper de grege rancidus Poeta
Peſtis, pus, ſcabies Phthiſiſque Vatum,
Calui diſcipulum reor Cinadi,
(Erro? Bile tumens, ſtygiſquè cœno
Impregnata notat ſalax arundo
Vappam, putidulumue ſannionem.)
Raptis de triuio iocis coniſcans
Linguam ſpiculat, & probris duellans,
Crudis arietat inſolens cachinnis
In I E S V ſocios, vt immerentem
Turpi ſtigmate denotet phalangem.
Cædes, bella docent, ait, S V I T Æ,
Pacis fœdera reſpuunt S V I T Æ;
Nugæ. ſomnia. te dicax poeta
Ridendum Glabrionibus propinas,
Natis ad vigilem focum, columquè
Caſtam dum malè fabulis papyrum
Inceſtas, glomerans calumniarum
Nimbos. Bella parant patres? tumultu
(Vt veſtra Furiæ,) ſolum, ſalumquè
Miſcent? O cerebrum! tibi Laniſtæ
Quis credet? ſecuit rebellis orbem
Lutherus: Titio nouus Gehennæ
Feralis Biturix repleuit vrbes
Bellorum facibus. negas? cruore
Hæc deſcripta leges. Ferax malorum
Tantas Hæreſis attulit procellas.
Cædes, bella, neces docent S V I T Æ?
Pacis foedera reſpuunt S V I T Æ?
Quis ſplenem teneat? quis impudentem
Et Varum calamum ferat poetæ?
In ius litterulas vocat Tribunus,
Myſtas indigitans D E I S V I T A S.
Heus tu proſtibulum, ſeges Gomorrhæ,
Næ I E S V S tibi S V S. Nepos, ſecabis
Cæleſtes ſimili probro Quirites.
Quid ſtertis Nemeſis reſes? coruſca
Vltrix in ſtolidum caput flagellum.
Quid vindex agitas manus Tonantis?
Necdum fulmineas pluis procellas
In dextram ſtupidi tenebrionis?
Sedes Perfidiæ, tibi, tuiſque
Hoc nomen benè conuenit prophetis;
Sis Sus, Ganeo, ſis Sucerda, vates,
Leno, Noctua. ſit Suita, Porcus,
Imas cùi Venus vſtulat medullas,
Venter cui Deus eſt, coquina templum,
Iſtis non licet eſſe tam prophanis,
Qui leges adamant ſeueriores.
Audi putride, num ſpuis ſariſſas,
Ructas ſcommata, grandinas cachinnos,
Vt nomen iugules bonum proborum?
Sic Patrum media ſtudes arena
Verſo pollice lancinare Famam?
Fruſtra ringeris, infremis ferocis,
Tantum te Arcadicum timent aſellum,
Quantum Cynthia villicum moloſſum
Dum latrat viridi ferox in vlua.
Dignum eſt Pindarico axioma plectro
Ἄτρωτοί γε θεῶν vbique παῖδες.

DO CZYTELNIKA.

PRzed kilka Miesiecy doßedl mie Respons ná trzydźieśći przyczyn/ ktorem byl krotko y náprędce zebrał / ná pokazánie tego/ iż słußnie Je' Mość X. Biskup Poznáński budowáć Haeretyckiego Zboru w Poznániu zákazał y zákazáć był powinien. Author Responsu tego áčž sie nie podpisał / ále znáć iż nie po Luterśku wierzy / iáko w Poznániu w przerzeczonym Zborze náuczáią / záczym Calwinistá ábo iákim innym Sákrámentárzem będąc/ (iáko sie to z scriptu ie' pokázuie) snádno rozumieć/ iż nie idźie mu o ten Zbor w Poznániu / poniewaž sámi Cálwinistowie wßedźie Zbory Luterskie znoßą kędy mogą / ále idźie mu o iego Cálwinskie Zbory ábo Synágogi. Jákoßkolwiek iest iż w tym iego responśie nic gruntownego y podobnego niemáß / czymby sie przyczyny przećiwko Zborom Haeretyckim zebráne/ nie tylko zbiáć / ále bynamniey wátlić miały. Vmyśliłem był ná ten Respons nic nie odpisáć: iednak iż ten Pan Respondent wiele kálumniey/ kłamstwá y potwarzy przećiwko wierze Katholickiey y osobom zacnym / w tym scriptćie swoim nágromádźił / przeto dla iákiego z tąd zgorßenia / zdáłámi sie rzecz potrzebna vkázáć te kłamstwá y potwárzy iego / y odpisáć mu quam modestissimè Intentia y przedśie vźiećie w tym moie/ ieśli Aduersarz iáko o pierwßym scriptćie moim vczynił / tradukowáć będźie ipse viderit, iáko w tym Pánu Bogu y sumnieniu swemu prawo zostánie. Ja teste conscientia mea Páná Bogá oto proßę/ żeby tá praca moiá byłá ná cześć y ná chwałę iego / ná pokazánie prawdy y ná vpamiętánie mizernie záwiedzionym Haeretykom.

INDEX ROZDZIALOW.

XVIII. Hæretycy Zborow swoich præscriptią bronić nie mogą.
XIX. O Przyśiędze Krolewskiey y rozsądku Doktorow SS. z Pismá Swiętego de pace inter diſſidentes de religione.
XX. O Práwách Koronnych de pace inter diſſidẽtes de religione.
XXI. Iż exceptie przećiwko Confæderátiey od Stanu Duchownego są słusznie / świątobliwie y powinnie vczynione.
XXII. O Krzywdách y oppresyách ktore Kátholicy od Hæretykow causa religionis odnieśli / y do tego czásu odnoszą.
XXIII. Obroná 24 y 25 przyczyny o Ministrách Ewángelickich.
XXIV. Czternaśćie kłamstwá y potwarzy Páná Aduersárzá o náuce Kośćiołá powszechnego.
XXV. Kłamliwie Hæretycy Papieżá Antichrystem / y nas Kátholiki filios Meretricis babylonicæ názywáią.

Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus.

D. Paulus Epiſtola ad Tit. c. 3. v. 10.

Obro-

OBRONA ROSSADKV.

O niedopuſczeniu budowània hæretyckiego zboru w Poznàniu.

ROZDZIAL PIERWSZY.

Iż Ewángelicy od Kośćiolá powßechnego ſą zá hæretyki oſądzeni/ dla tego ſą hæretycy y hæretykami názywáni bydź máia.

Ná wielką nieſłußność z krzywdą nieznośną złączoną bierze to ſobie autor reſponſu tego/ że ſie Ewángelicy w ſámym záraz tytule y we wßytkich niemal potym przyczynách hæretykámi názywáią. vdawáiąc to iż w tym żeby hæretykami bydź mieli nietylko nie ſą żadnym ſpráwiedliwym ſądem nieprzekonáni/ ale też áni im był ieſzcze ſąd y plác do tego dány/ ná ktorymby wolnie y beſpiecznie ſpráwę o ſobie dáć mogli. Ná ktore iego dáremne y niewczeſne vſkarżánie żebym krotko odpowiedział/ na przod pytáć mi przydzie. Kiedy ſie w kośćiele powßechnym controuerſie iakie o wierze wſczynáły/ kto te controuerſie ſądźieł/ kto vpornie przy błedách ſwoich ſtoiące zá hæretyki potępiał? Náprzykłád kiedy Arius Troyce przenaświętßą bluźnić y błedy ſwoie rośiewáć pocżął/ kto go wedle tego proceſſu ktory Pan przećiw wyſtępnym y hæretykom poſtánowił zá hæretyká oſądził? Przyznáć mi ſie to muśi iż Concilium Nicenskie pod Siluestrem Papieżem zgromadzone. Mácedoniańſki także błąd kto zà hæretyctwo oſądził? przyznáć ſie to muśi iż Concilium pierwße Czarogrodzkie pod Damaſem Papieżem zgromádzone.

Tym

Tym sposobem Nestoriuszá Concilium Ephesinskie pod Celestinem Papieżem zá hæretiká potępiło Chálcedonskie tákże Concilum Eutychesá pod Pápieżem Leonem pierwszym. kiedy potym nástali Iconomachi co obrazy z kośćiołow wyrzucali iáko teraz Kálwinistowie y Turcy czynią / kto ich za hæretyki osądźił y potępił? á zaż nie Concilium Niceńskie wtore pod Papieżem Adrianem pierwszym z gromádzone? Aiż inne opuszczę kiedy Berengáriusz nastąpił y błąd swoy o prawdźiwy y rzetelny bytności w przenaświetszym Sácrámenćie ćiáłá y krwie Páńskiey rozśiewáć pocżął / kto go za hæretyká potępił? azaż nie Concilium Rzymskie y Vercelleńskie pod Papieżem Leonem IX. y potym Concilium Turoneńskie pod Papieżem Victorem wtorym y potym Rzymskie pod Papieżem Mikołaiem wtorym/ y nákoniec drugie potym Rzymskie Concilium pod Papieżem Grzegorzem Siodmym? Tym właśnie sposobem kiedy zápámiętáły Bogá y sumnienia swego/ Luther nastąpił y sam Mnichem będąc/ Mniszkę Bogu tákże poślubioną iáwnie przećiwko słowu Bożemu świętokradzkim sposobem zesromoćił/ kiedy niesczęśni potomkowie iego Ministrowie Ewangeliccy błędy swoie szkodliwie rozśiewáć y kośćioł Christusow tárgáć poczęli. Coż tu czynić przyszło? pewna iż według stárożytnego zwyczáiu w kośćiele Chrystusowym / według processu ktory Pan postánowił Concilium inćimowáć y złożyć było potrzebá.

Złożone iest Concilium w Trydenćie / sąd y plác miánowány y náznáczony / iáko wszytkiemu krześćiáństwu ták y Ewágelikom/ ná ktorymby wolnie y bespiecznie o wszytkich controuersiach strony wiáry spolecznie sie znośić y spráwe o sobie y o náuce swey dáć mogli. O czym Bulla Indictionis sacri œcumenici & generalis Concilij Tridentini sub

Paulo tertio Pont. Max. wydána świádcży/ kiedy wzywáiąc y wspominaiąc przerzeczony Oćiec Swięty spólnych potrzebnych y ważnych przyczyn wszystkie stany Duchowne y świeckie żeby ſie ná to S. Concilium oſobámi ſwemi ſtáwili/ y o to Ceſárzá/ Krolow y Xiążąt Chrześćiáńſkich przez wnętrzośći miłośierdzia Jezuſá Chryſtuſá prosząc tego o Niemiecki ziemi gdźie ſie te błędy Ewangelickie poczęły y ná ten czás rozſzerzáły/ dokłada. Quod maximè quidem á Prælatis Principibusq; Germaniæ Deum ipſũ atque nos impetrare æquum eſt, vt cum eorum præcipuè cauſa ipſisque cupientibus Concilium indictum ſit, & in ea Ciuitate indictum quæ ab eis eſt deſiderata non grauentur ipſi ſua cunctorum præſentia id celebrare & ornare, quo melius atque commodius quæ ad integritatem & veritatem Chriſtianę religionis &c. ſint neceſſaria Deo noſtris conſultationibus præeunte &c. agi in dicto Sãcto oecumenico Concilio & conſpirante omnium charitate conſuli, tractari, confici, ad optatoſque exitus deduci quamprimum & quam optime poſſint.

Potym iednák kiedy ſie żaden z Ewangelikow przez czás niemáły nieſtáwił/ dány im ieſt á dicto vniuerſo Concilio ſaluus conductus Seſs. 13. ſub Iulio Tertio Pont. Max: celebrata Anno Domini 1551. A kiedy ſie y potym żaden z Ewangelikow nieſtáwił dány im ieſt drugi ſaluus conductus in ampliori forma ſub eodem Pontifice Seſs. 15. Anno D. 1552. Ná ktory kiedy przećie żaden z Ewangelikow nieprzybył / dány im ieſt trzeći ſaluus conductus ſub Pio. quarto, tegoż roku in Martio od wszyſtkiego Concilium in ampliſsima forma. gdźie im obiecuią præſertim Auguſtanæ confeſsionis perſonis publicam fidem & pleniſsimam veriſsimamq; ſecuritatem libere ad

Ciui-

Ciuitatem Tridentinam veniendi, ibidemq; manendi, proponendi, loquendi, vna cum ipſa Synodo de quibuſcunq; negotijs tractandi, examinandi, diſcutiendi, & omnia quæcunque ipſis libuerit ac articulos quoſlibet tam ſcripto, quam verbo libere offerendi, propalandi, coſque ſcripturis ſacris & Beatorum Patrum verbis, ſententijs & rationibus declarandi, adſtruendi, & perſuadendi, & ſi opus fuerit etiam ad obiecta Concilij generalis reſpondendi & cum ijs qui à Concilio delecti fuerint diſputandi chriſtianè charitatiuè abſque omni impedimento conferendi, opprobrijs, conuitijs, ac contumelijs penitus remotis. Et ſignãter. quod cauſæ controuerſæ ſecundum ſacram ſcripturam & Apoſtolorum traditiones, probata Concilia, Catholicæ Eccleſia conſenſum, & Sanctorum Patrum authoritates in prædicto Concilio Tridentino tractentur.

Mieli tedy cżás y mieyſce Ewángelicy pokázáć ſię z náuką ſwoią ná tym S. Concilium w ocżach świátá wſzytkiego/ ná ktorym było Cárdynałow śiedm rożnych cżáſow Legatow Papieſkich / oprocz innych Cárdynałow ktorzy Legátámi nie byli/ Pátryárchowie trzey/ Arcybiſkupow 33. Biſkupow ze wſzytkiego Chrześćiáńſtwá 235. oprocz Opatow y Generałow Zakonnych / Doktorow/ Theologow / oprocz Juriſtow zrożnych Páńſtw Chrześćiáńſkich ná to S. Concilium poſłánych 146. A nád to Poſłowie Ferdynándá Ceſárzá / Królá Fráncuſkiego/ Hiſzpáńſkiego / Portugálſkiego / Węgierſkiego / Czeſkiego / y náſzego Polſkiego / Poſłowie Páńſtwá Weneckiego / y Szwáyczárſcy/Poſłowie Xiążęćia Báwárſkiego / Sawoyſkiego / Floreńſkiego / y innych Poſłow od Xiążąt y Prælatow Stanu Duchownego niemáło. Tám w ocżach wſzytkiego prawie Chrześćiáńſtwá mieli cżás

 y Miey-

y mieysce Ministrowie Ewangeliccy pokazać się z tą nieszczesną nauką swoią. Tám przykłádem y Duchem Apostolskim ktorego sobie przypisuią / mieli się wielkim y nieustrászonym sercem z swemi Artykułámi y Confessią Auszpurską ozwáć / y one zacnemu y świętobliwemu w ták wielkiey liczbie ze wszytkiego práwie Chrześćiáństwá zgromádzeniu persuádowáć. Ale nie ma tego Duchá y śmiáłości Hæretyctwo/ nie wten czás kiedy Vigilant Præsules & Pastores Ecclesiæ, ále kiedy dormiunt homines, w ten czás przykłádem Czártowskim seminant Zyzania kośćioł Chrystusow pokątnie tárgáią/ y nieumieietne pospolstwo záwodzą/ ná wieczne zátrácenie. Jáko y żaden z nich do Pogáństwá z Ewángelią nie idźie/ bo iż quæ sua sunt quærunt, wczásy/ roskoszy y dostátki swoie nad miłość Chrystusá y zbáwienie dusz ludzkich przekłádáią.

Ten tám sąd ná Concilium Tridenskim (mowi Aduersarz) nie był przystoyny, gdyż ten ktory iest od wietszy częsci Chrześciánstwá Apostaseos obwiniony w swym mieście sam pro Tribunali *przez swoie przysiegłe substituty præsidował, y oskárżonym á winnym będąc sędzią tey spráwy vczynił się, y sam według zdánia swego co chciał stron niewidząc áni słysząc concludował &c.*

Ná to wszytko krotko opowiádam. Naprzod kto Sędziego y sądu zá przystoynego nieprzyznawa / tedy obawiáiąc się żeby czego náń in contumaciam nie otrzymano stawia się ná termin y excipuie forum. Czemuż też tego Ewángelicy nie vczynili / czemu się ná czás náznaczony do Tridentu nie stáwili/ y tych przyczyn swoich ták ważnych y potężnych (iáko się onym widzą) w pośrzodek Concilium nie wniesli/ czemu się nie stáwili dowodźić tego że Papież iest Apostátá / bo gdźieby byli tego dowiedli / záraz pewnie præsidentowie iego z Concilium vstępowáć by byli muśieli. Coż zá

przy-

przyczyná że śie nie stáwili. Nie mogą mowić że śie bali/ bo śie ták sługom Chrystusowym (zá ktore śie oni vdawáią) mowić nie godźi/ zwłasżcza w tákowym przypadku y z tákimi okolicznośćiámi/ kedy szło o pomnożenie czći y chwały Bożey y o záwiedzenie dusz ták wiele krwią Chrystusową odkupionych/ kędy do boiáźni przyczyny żadney y namnieyszego podobieństwá nie było. Co káżdy ktory zdrowym rozsądkiem w to weyźrzy przyznáć muśi. Coż tedy zá przyczyná że śie nie stáwili. Tá á nie ina iest/ iż prawdźie y spráwiedliwośći ktorey namniey po sobie niemieli niedufáli.

Druga co zádawa Aduersarz/ iż Papież od więtszey częśći Chrześćiáństwa iest Apostaseos obwiniony/ bárzo w tym ábo z vporu/ ábo z niewiádomośći błądźi/ kiedy Ewángeliki więtszą częśćią Chrześćiáństwá bydź vdawa. Odstąpiło w prawdźie kilká Krolestw w Europie iednośći kośćiołá powszechnego/ ále coż to iest przećiwko wszystkiemu Chrześćiáństwu/ á zwłasżcza iż ná mieysce Ewángelikow ná rożnych częśćiách świátá tyśiąckroć więcey ludźi Pogáńskich Chrystusá poználi/ y do iednośći kośćiołá Rzymskiego śie przyłączyli/ ták iż Ewángelicy choćby też y Schismátyki/ y niektore vporne Kátholiki do śiebie wźięli/ ledwie namnieysza cząstką Chrześćiáństwá mogą bydź názwáni. A sámi osobno/ á więc podźieliwszy ich ná sekty iáko są w błędách swoich rozrożnieni/ żadna sektá ich y zá namnieyszą cząstkę Chrześćiáństwá poczytána bydź nie może/ względem niezliczony liczby ktora śie po wszytkim okręgu świátá w iednośći kośćiołá powszechnego náyduie. Máło tedy ná tym/ iż hæretycy ktorzy śie vpornie z kośćiołá Chrystusowego wyłączyli/ nawyższego w Chrześćiáństwie widomego Pásterzá pokątnie po Sektách w Scriptách/ y Zborách swoich Apostáseos condemnuią/ bo by go też y Anty-

chrystem y czym gorszym nazywáli / iákoś nazywáią y pospołu odio & inuidia ducti przećiwko niemu z brámami piekielnymi powstáli iáko namocniey/ przećię ná wieki przemoc nie będą mogli / y nikt im wierzyć nie będźie tylko ten ktorego PanBog w skrytych sądach swoich łáską y świátłośćią swoią dla uporu iego opuśćił.

Præsidował tedy Oćiec S. Papież przez posły swoie ná tym S. Concilium Tridenskim nie w mieśćie swoim (choć mu to było wolno) iáko Adwersarz błądźi / ale w mieśćie tym / o ktore sámá Nátia Niemiecka iáko źiemi swoiey pobliższe prośiłá / á præsidował iáko nawyższy Pasterz widomy kośćiołá Chrystusowego przykłádem y zwyczáiem stárożytnym Swiętych przodkow swoich / máiąc ná to po sobie y práwo Boże/y práwo kośćielne/iáko mu to y ná ten czás S. ono Concilium Tridenskie w ták wielkiey liczbie iákom wyżey pisał ludźi Swiętych y uczonych zgromádzone przyznáło. Ktore wszytko Concilium Tridentskie / á nie sámi Præsidentowie Papiescy iáko Aduersarz omylnie udawa / powinny Proces przećiwko Ewángelikom záchowawszy/y ponieważ sie ná czás y plac náznaczony nie stáwili / Artykuły ich z strony wiáry / ktore ták w Außpurku iáko gdźie indźie upornie rozśiewáli z potrzebną pilnośćią / przez czás niemáły exáminowawszy. Te Artykuły/ iáko słowu Bożemu y zgodźie stárożytney w kośćiele Chrystusowym/ przećiwne wszyscy iednym umysłem zgodnie y iednostáynie/ nemine penitus contradicente zá błędy szkodliwe y záráźliwe potępili y sáme Ewángeliki iáko przedtym per multas sessiones, ták y przy sámey conclusyey / o czym acclamationes Patrum in fine Concilij factæ świádczą iáśnie y iáwnie zá Hæretyki osądźili y ánatemátyzowáli/ ná co wszyscy miedzy sobą iednostáyną zgodę wszystkiemu świátu oświádczáiąc tákie acclá-

mácie spolnie czynili/ Sacrosancta œcumenica Tridentina synodus eius fidem cõfiteamur eius decreta semper seruemus. ℟. Semper confiteamur, semper seruemus, Omnes ita credimus, omnes idipsum sentimus, omnes cõsentiẽtes & amplectẽtes subscribimus. Hæc est fides B. Petri & Apostolorum. Hæc est fides Patrũ. Hæc est fides Orthodoxorũ. ℟. Ita credimus, ita sentimus, ita subscribimus. His decretis inhærentes digni reddamur misericordijs & gratia primi & magni supremi sacerdotis Iesu Christi Dei, intercedente simul inuiolata Domina nostra sancta Dei para & omnibus sanctis. ℟. Fiat fiat. Amen amen. Anathema cũctis hæreticis. Anathema. Anathema.

Jásna tedy rzecz iest/ iż Ewángelicy są hæretycy przed Bogiem y przed ludźmi/ ponieważ ich S. Concilium Tridentskie według Processu w kośćiele powszechnym zdawná záchowánego/ iáko sie to iuż pokazáło/ zá hæretyki osadźiło y potepiło. Dla czego niema żadney przyczyny słuszney Adwersarz vskárżáć sie ná mie/ iż Ewángeliki hæretykámi názywam/ ponieważ tego nie priuato iudicio czynie/ ále iudicio totius Ecclesiæ ab vniuersa Christianitate ad hoc vsque tempus practicato. Nie słusznie sie y tego vskarża/ żeby sadu y placu mieć niemieli/ ná ktorymby wolnie y bespiecznie o sobie y o náuce swoiey spráwe dáć mogli. Mieli sad y plac ná tym S. Concilium. Mieli tres Saluos conductus ab vniuerso Concilio, in amplissima forma. Ale iż prawdy po sobie nie mieli/ dla tego sie tám stáwić nieważyli. A co przydawa o Concilium Zydowskim ná ktorym nawyższy Kápłani Chrystusá Páná/ y potym Apostoly nie słusznie osadźili/ to żadnego podobieństwá/ áni żadney wagi niema/ gdyż tego Argumentu iáko sie tu bez żadnych probátiey proponuie káżdy hæretyk/ á námet y złoczyncá in speciem ná obrone swoie vżywáć może. Jáko te-

by abſque vllo fundamento & perperam proponitur, ták ſie też ieſt falſum, abſurdum & in ſedem Apoſtolicam, in Cæſaream Mtēm, in Reges & Principes Chriſtianos, & vniuerſum Concilium contumelioſum, ſimplici negatiua znośi.

ROZDZIAL WTORY.

Nie tylko ten Heretyk ieſt / ktory Credo Apoſtolſkie *Symbolum D. Athanaſii &c.* wyznawa / ále też y ten ktory względem innych ártykułow wiáry nie ieſt w iedności Kośćiołá powſzechnego Rzymſkiego.

DRugą przyczynę dawa Adwerſarz, *iż nieſłuſznie Ewángeliki hæretykami zowią, gdyż maią przednieyſze onych powſzechnych Concilia, y sławnych y pobożnych Cæſarzow, Gratian: Iuſtinian: Valentin: Theodoſiuſa wyroki y Dekreta po ſobie Iż ci ktorzy Credo Apoſtolskie, wyznanie,* quatuor *Conciliow Nicen: Epheskiego, Calcedonskiego, Conſtantinopolskiego y Symbolum Athanaſiuſowe &c. wiernie, wcale trzymaią Katholikami ſą. Co wſzytko iż Ewangeliey wierzą, dla tego za Katholiki ich miec potrzebá.* Ná to odpowiádam / iż nie tylko dowod ten / ktory Adwerſarz przywodźi nic nie concluduie / ále pokaże to iáśnie / iż Ewángeliey Dekretámi tych ſławnych y pobożnych Ceſárzow / nie tylko ſą zá Hæretyki oſądzeni / ále też ták oſądzeni / że y práwymi Chrześćiány niemáią bydź názywáni. Bo naprzod ná probowánie tego wſzytkiego árgumentu Aduerſarz nic nie przywodźi / tylko Hiſtoriam tripartitam lib. 9. c. 7. ktora to ma w ſobie. Cogitans igitur Imperator quia melius eſſet pronuntiare ſubiectis cuius eſſet fidei &c. te Conſtitutio

ſzyn

czyni y promulguie/ Imperator Gratianus Valentinianus, Theodosius &c. Cunctos populos quos clemētiæ nostræ regit temperamentum in tali volumus religione versari, quàm D. Petrum Apostolum nouimus tradidisse Romanis religio vsque nunc ab ipso insinuata declarat, quamq; Pontificem Damasum sequi claret & Petrum Alexandriæ Episcopum virum Apostolicæ Sanctitatis. Hoc est vt Secundum Apostolicam disciplinam Euangelicamque doctrinam Patris & Filij & Spiritus Sancti, vnam Deitatem sub pari Maiestate & sub pia Trinitate credamus, hanc legem sequentes Christianorum Catholicorum nomen debemus amplecti, reliquos verò dementes vesanosque iudicantes hæretici dogmatis infamiam sustinere. W tey Constitucyey káżdy baczyć może/ iż przedśięwzięćie Cesárskie nie było ine/ tylko promulgowáć ártykuł wiáry powszechny Chrześćiáński o Przenaświetszey Troycy świetey/ ktory ktoby ták wierzył iáko tu iest opisány/ miał bydź zá Kátholiká miány/ á ktoby ináczey wierzył/ miał bydź miány zá hæretyká. Coż z tąd Aduersarz zá Conclusią formuie. *My powiada Ewangelicy wierzemy Troyce Przenaswietßą wedle tego wyroku y Dekretu*, Ergo *Katholicy iesteśmy*. Własnie to táka consequentia/ iáko kiedyby kto ták argumentował. Murzyn ma białe zęby ergo wszytek Murzyn iest biały. Nie dosyć ći ná tym kto chce bydź wszytek biały/ żeby miał białe tylko zęby/ ále trzebá żeby wszytek był biały/ ták y nie dosyć ná tym wierzyć ieden ártykuł wiáry ábo kilká inych/ kto chce bydź prawdźiwym kátholikiem/ ále trzebá wszytkie Artykuły wierzyć od kośćiołá powszechnego do wierzenia podáne/ y w niczym się przećiwnym od iednośći kośćiołá tego nie rożnić y nie wyłączáć. O czym tákie są dekretá y wyroki Cesárzow tych sławnych y pobożnych

przeći-

przećiwko ktorym Adverſarz excipowáć nie może / poniewaź ie ſami ſobie zá Sędźie obrał. Ieſt dekret Gratian: Valentiniana y Theodozyuſzá Ceſarzá C. de hæret: L. Omnes. Hæreticorum autem vocabulo continentur & latis aduerſus eos ſanctionibus ſuccumbere debent, qui vel leui argumento à iudicio Catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare. Ieſt Dekret Iuſtiniana Imperatorá Auth. Coll. 8. Nouell: 109. tit. 5. Hæreticos verò & illi dixerunt, (á mowi o pobożnych Ceſarzách przodkách ſwoich / a miánowićie o Leonie y Iuſtynie Oycu ſwoim.) Et nos dicimus eos, qui diuerſarum ſunt hæreſum, qvibus coniungimus & connumeramus, & qui Neſtorij Iudaicam ſequuntur veſaniam &c. & ad hoc omnes qui non ſunt membrum Sanctæ Dei Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, in qua omnes concorditer Sanctiſſimi Epiſcopi & totius orbis terrarum Patriarchæ & Heſperiæ & Romæ & huius Regiæ Ciuitatis & Alexandriæ & Theopoleos & Hieroſolymorum. Et omnes qui ſub eis conſtituti ſunt Sanctiſſimi Epiſcopi Apoſtolicam prædicant fidem atque traditionem. Igitur ſacram communionem in Catholica Eccleſia non percipientes à Deo amabilibus ſacerdotibus hæreticos iuſtè vocamus. Nam licet nomen Chriſtianorum ſibi impoſuerint: verũtamen à Chriſtianorum ſe fide & communione ſeparant Dei iudicio ſemetipſos ſubdi cognoſcentes. Nie tylko tedy ieſt Hæretyk / ktory Troyce przenáświętſzy niewierzy / ále zgołá ći wſzyſcy ſą Hæretycy / ktorzy à iudiciò Catholicæ Religionis & tramite deuiarunt. & qui non ſunt membra Sanctæ Dei Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ &c Iż tedy Ewángelici non vno leui ſed pluribus euidentibus argumentis à iudicio Catholicæ Religionis & tramite dete-

guntur deuiare. Jż nie ſą membra ſanctæ Dei Catholicæ Apoſtolicæ Eccleſiæ. Jż ſacram communionem in Catholica Eccleſia non percipiunt &c. Hæretycy ſprawiedliwie nazwani bydź máią / y choćia ſię ſámi Chrześćiány (iáko Juſtinianus mowi) názywáią / tedy ſię od wiáry Chrześćiáńſkiey y ſpołeczności wyłączyli. *Ale rzecze Aduerſarz, my Ewangelicy wierzemy nie tylko* Sanctiſsimam Trinitatem, *ale wierzymy y Credo Apoſtolskie, y cztery mianowane Concilia.* Ná to odpowiádam. Naprzod / iż to nie pewna żebyśćie to wſzytko wierzyć mieli / á to pewna / iż nie ták wierzyćie iáko wierzyć potrzebá. Ale daymy to / że to wſzytko wierzyćie przećie ieſteśćie Hæretycy / nie tylko zá ſámym włáſnym rozſądkiem wáſzym / bo Kálwiniſtowie Luterany / y Luteranowie Kalwiniſty / á zgołá wy Ewángelicy / iákiekolwiek wám przezwiſká dawáią / ſpolnie ſię (czego pełno w ſcriptách wáſzych /) Hæretykámi názywaćie / choć vdawaćie żebyśćie Kredo Apoſtolſkie y quatuor Concilia wierzyć mieli. Nie tylko tedy zá ſámym rozſądkiem wáſzym ieſteśćie hæretycy / ále y zá wyrokiem tych ſławnych y pobożnych Ceſárzow / ponieważ deuiatis à iudicio Catholicæ Religionis, y nie ieſteśćie membra S. Dei Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ. Co ſię z tychże wyrokow Ceſárſkich przećiwko wam dowodźi. Bo iż przerzeczeni Ceſárze powſzechny y Apoſtolſki kośćioł ten bydź rozumieią / w ktorym Papież Rzymſki ieſt naywyżſzym widomym Páſterzem / z ktorego ſię Ewángelicy wyłączyli / iáſny ieſt Dekret wnieśiony od ſámego Aduerſarzá. Hiſt. Tripart: loc. cit. l. Cunctos populos C. de ſumma Trinit: & fide Catholica. A ieſzcze iáśnieyſzy y dołożnieyſzy dekret Juſtinianá Ceſárzá l. Redentes honorem c. de Summa Trinitate & fide Catholica ták piſze Juſtinianus do Janá Papieżá Rzymſkiego. Red,

 den-

dentes honorem Apoſtolicæ Sedi & veſtræ Sanctitati (quod ſemper nobis in voto fuit & eſt) & vt decet Patrẽ honorantes veſtram beatitudinem, omnia quæ ad Ecclesiarum ſtatum pertinent feſtinauimus ad notitiam deferre veſtræ Sanctitatis, quoniam nobis fuit ſemper magnum ſtudium vnitatem veſtræ Apoſtolicæ ſedis & ſtatum Sanctarum Dei Eccleſiarum cuſtodire &c. *Et poſt pauca.* Nec enim patimur quicquam, quod ad Eccleſiarum ſtatum pertinet, quamuis manifeſtum et indubitatum ſit quod mouetur, vt nõ etiã veſtræ innoteſcat Sanctitati, *Quæ caput eſt omnium Sanctarum Eccleſiarum;* Omnes ergo Sacerdotes ſequentes doctrinã Apoſtolicæ ſedis veſtræ, ita credunt & confitentur & prædicant. Suſcipimus autem ſancta quatuor Concilia, ſicut veſtra Apoſtolica ſedes docet atq; prædicat. Jáſnie ſie tedy z tych wyrokow pokázuie / iż za wyznániem ſławnych tych y pobożnych Ceſárzow kośćioł Swiety powſzechny Apoſtolſki ieſt ten á nie iny / ktorego Papież Rzymſki ieſt głowa y nawyzſzym Páſterzem / y pogotowiu iż Ewángelicy rozſadkiem y wyrokiem tych ſławnych y pobożnych Ceſárzow / nie tylko ſa zá Haretyki oſadzeni / ále y Chrześćiány ſłuſznie názwáni bydź niemáia. Ażebym diſcurz ten tym prędzey dla krotkośći skończył / táki árgument do áduerſárzá czynie / ktory ſławne y pobożne te Ceſárze zá Sedzie ſobie obrawſzy / negowáć ich dekretow y wyrokow niemoże. Wſzyſcy ktorzy nie ſa członkámi Swietego powſzechnego Apoſtolſkiego kośćioła / ktorego Papież Rzymſki ieſt głowa y nawyſzym Páſterzem ꝛc. ſa hæretycy y nieſłuſznie ſie Chrześćiány názywáia C. de hæret. L. omnes auth. Coll. 8, Nouell. 109. lib. 5. & C. de Summa Trinit. & fide Catholica l. cunctos & l. Reddentes honorem co. &c. Ale Ewángelicy nie ſa członkámi S.

Kośćioł Rzymſki ieſt głową wſzyſtkich S. kośćiołow.

powszechnego Apostolskiego Kościoła / ktorego Papież Rzymski iest głową y nawyższym Pásterzem / iáko sámi wyznawáią: Ergo Ewángelicy są hæretycy / y niesłusznie się Chrześciány nazywáią.

ROZDZIAL TRZECI.

Ewángelicy nowe náuki przećiwne pismu S. sobie obráli / y onych vpornie bronią / dla tego są hæretycy.

Trzecią przyczynę dawa ádwersarz dla ktorey Ewángeliki niesłusznie hæretykámi nazywáią. *Iz Ewangelicy zadney nowy nauki przeciwney pismu Swietemu sobie nieobrali, ani oney vpornie broną, ale na oney Starozytney ktorą Apostołowie przepowiadáli przestawáią &c.* Ná to żebym krotko odpowiedział z tych sámych propozycyey / ktore ádwersarz w przyczynie tey kłádzie / táki syllogism przećiwko pánom Ewángelikom czynię. Wszyscy ktorzy sobie w nabożeństwie náuki nowe pismu S przećiwne obieráią / y onych będąc nápominani vpornie bronią są hæretycy. Ale Ewángelicy w nabożeństwie swym náuki nowe pismu S. przećiwne sobie obieráią ic. Ergo Ewángelicy są hæretycy. Dowodu ná pierwszą propositią żadnego nie potrzebá / bo ona sam Aduersarz zá prawdziwą przyznawa: drugiey propositiey snádno mi bárzo dowieść / gdyż ták wiele iest nauk miedzy Ewángelikámi nowych / y pismu świete' przećiwnych / iż też y tá sáma ktora w tey przyczynie Aduersarz kłádzie / żeby Ewángelicy ná stárożytney náuce / ktora Apostołowie przepowiádáli / przestáwáć mieli / iest náuka nowa / y pismu S. przećiwna. Czego tym sposobem iásnie dowodzę. Wiárá ktora Apostołowie prze-

powiadali/ iako o tym Pismo S. świadczy/ bydź miała od początku swego/przez wszytkie dni aż do skończenia świata/ ale wiará Ewángelicka nie była przez wszystkie dni od początku wiary Apostolskiey/ Ergo wiará Ewángelicka wedlug pismá świetego/ nie iest ta ktora Apostołowie przepowiádáli. Záczym nauká tá żeby Ewángelicy ná stárożytney náuce/ktora Apostołowie przepowiádáli/ przestáwáć mieli/ iest náuká nowa y pismu świetemu przeciwna y náuká hæretycka.

Co sie dotycze pierwszy propositiey/ iż wiárá Apostolska bydź miáła przez wszystkie dni áż do skończenia świátá/ iásne iest o tym pismo S. stárego y nowego Zakonu/ y rozumiem iż y sámi Ewángelicy ná to przyzwaláią/ bo opuściwszy dla krotkości inych mieysc pismá S. wiele. Azaż nie iásne są słowá Chrystusá Páná/ Math. 28. ℣. 20. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationē sæculi. W ktorych słowiech obiecuie Chrystus Pan vczniom swoim/ to iest kościołowi swemu/ nie tylko do skończenia świátá/ ale y po wszystkie dni przytomność swoie/dawáiąc znáć iż záwzdy kościoł iego trwáć y nigdy vstáć niemiał/ choćby też y mocy wszytkie piekielne przećiwko niemu powstáć miáły/ á Páweł S. ad Ephes. 4. dokłada/ iż tenże kościoł Chrystusow zá opieką y opátrznośćią iego miał mieć záwzdy Apostoły swoie y Ewángelisty/ y bez Pásterzow y Doktorow nigdy bydź niemiał. Pewna tedy iest tá propositia. Iż wedle Pismá S. wiárá/ ktora Apostołowie przepowiádáli wieczna iest/ to iest/ iż od początku swego trwáć miáłá przez wszystkie dni áż do skończenia świátá. Druga tákże propositia. Iż wiárá Ewángelicka nie byłá przez wszystkie dni od początku wiáry Apostolskiey/ sama własna kośćiołá Ewángelickiego Historia sie dowodzi.

HISTO-

HISTORYA KOSCIOLA EWANGELICKIEGO, POCZAWSZY od Roku Pánskiego 100. ad 1500.

NJe było wiáry Ewángelickiey ná świećie ab Anno 100. ad annum 200.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 200. ad Annum 300.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 300. ad Annum 400.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 400. ad Annum 500.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 500. ad Annum 600.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 600. ad Annum 700.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 700. ad Annum 800.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 800. ad Annum 900.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ Ab Anno 900. ad Annum 1000.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ab Anno 1000. ad Annum 1100.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 1100. ad Annum 1200.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie ab Anno 1200. ad Annum 1300.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 1300. ad Annum 1400.

Nie było wiáry Ewángelickiey ná świećie/ ab Anno 1400. ad Annum 1500.

Ktorego sie wieku dopiero Ministrowie Ewángelicy z Mnicha Marciná Lutrá / iáwnego Apostáty y krzywoprzyśieżce rodźić ná świát nieszcżeśliwie poczeli. A iesli Aduersarz ináczey rozumie / niż to co sie tu nápisáło / niechay pokaże ze wszytkiemi Ministrámi swemi iedne Prouincyą ábo iedno krolestwo / ábo wiec iedno Miásto / ábo przynamniey mieysce iákiekolwiek / ná ktorymby przez te wszystkie wieki miánowáne/ ábo przynamniey przez ieden wiek/ktory sobie obiorą/bądź bliższy/bądź dalszy/to wszytko społem ták wierzono / iáko teraz Ewángelicy náucżáią. Náprzykład/ Náucżáią Ewángelicy/iż Biskup Rzymski / to iest Papież iest Antychrystem.

Iż Offiárá Mszey S. iest bałwochwálstwo.

Iż niemász śiedm Sákrámentow / ále tylko dwá ábo trzy.

Iż sámá wiárá bez vczynkow vspráwiedliwia.

Iż Chrystusá Páná przed vżywániem w Sákrámenćie nie mász / áni tám ma bydź chwalony.

Iż vżywánie Sákrámentu pod iedną osobą / iest przećiwko przykazániu Páńskiemu.

Iż wzywánie Swietych: y cześć ktora sie im y obrázom y reliquiom ich wyrządza/iest bałwochwálstwo.

Iż ślub czystośći Pánu Bogu oddány łamáć sie godźi iáko niepodobny ⁊c.

Tych Artykułow z wielu inych wybránych Ewángelicy náucżáią. Niechayże pokażą przez te kilkánaśćieset lat/kędy ták wierzono / ábo kto to wszytko społem wierzył / czego oni náucżáią. Nie tylko z Katholikow/ ále y z Haeretykow sámych mieyscá żadnego / Doktorá żadnego / osoby żadney pewnie pokazáć nie mogą. Iásna tedy rzecz iest iż wiárá E-

wangelicka nie byłá przez wszystkie dni od początku wiáry Apostolskiey/ poniewasz iey przez ták wiele wiekow nigdy ná świećie niebyło. Jásna iest zátym y przerzeczona conclusia/ Iż wiárá Ewángelicka nie iest tá ktorą Apostołowie przepowiádáli / y náuká tá / żeby Ewángelicy ná stározytney náuce / ktorą Apostołowie przepowiádáli/przestáwáć mieli/iest náuká nowa/y pismu S. przećiwna/ ktorey iż Ewángelicy vpornie bronią / dla tego Ewángelicy są Heretycy. A co sie o tym Artykule iednym iáśnie y dostátecznie wywiodło/to sie y o drugich przerzeczonych y inych tym podobnych rozumieć ma / poniewasz y te iáko nowe y pismu S. przećiwne / są od kośćiołá powszechnego potępione.

Jednego ieszcze Artykułu wiáry Ewángelickiey (choćbym rad vkroćił) przepomnieć niemogę. Náuczáią Ewángelicy/ Iż ślub czystośći Pánu Bogu oddány łamáć sie godźi iáko niepodobny. Pytam Ministrow Ewángelickich / kędyś o tym nápisano w piśmie S. to co tu oni náuczáią: á ieśli nigdźie nienápisano(iákoż pewnie nienápisano)czemuż ták wierzyć / sámi przećiwni sobie będąc/náuczáią? Druga ázaś tá náuká nie iest iáśnie przećiwko pismu S. ktore śluby Pánu Bogu vczynione oddawáć pod duszny potępienim / roskázuie. Quidquid vouisti Deo, ne moreris reddere. Vouete & reddite Domino Deo vestro,& 1. Thimot: 5. Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Czemuś iáwnie przećiwko pismu S. náuczáią? á nie tylko náuczáią/ ále y rzeczą sámą ná potępienie dusz swoich czynią. Luter Ministrow tych Ewángelickich Pátryárchá przysiągł Bogu w Zakonie czystość do śmierći chowáć, Czemuś przysięgi tey Bogu vczynioney nie tylko nie dotrzymał/ále ná wietszą wzgárdę Bożą białągłowę tákże Bogu w Klasztorze poślubioną ná to Swiętokradztwo sobie ná-

v. Eccl. 5. v. 4. Psal. 75. v. 12.

bi námowił. A nie tylko to / ale y peccatum ſuum tanquã ſodoma prædicauit, nec abſcondit. A nie tylko to / ale ná obronę tey pſoty ſwoiey Artykuł wiáry Ewángelickiey / ieáwnie przećiwko piſmu świętemu wyſtáwił. *Iż ślub czyſtości Pánu Bogu vczyniony łamać ſie godźi iáko niepodobny.* A ná táki wiek od Bogá łáſká iego opuſczony tráfił / iż temu niektorzy ludźie wierzyć dla vporu ſwego / námowić ſie dopuśćili. Niepodobieńſtwem żadnym człowiek záṕámiętáły wymáwiáć ſie nie może / bluźnierſtwo to ieſt przećiwko Bogu / y vymá dobroći wſzechmocności iego. Nie tego Auguſtyn S. o Pánu Bogu rozumiał lib. 6. Conf. c. XI. gdźie ták do Páná Bogá mowi. Putabam, inquit, me miſerum fore, ſi fæminæ priuarer amplexibus, & medicinam miſericordiæ tuæ ad eandem infirmitatẽ ſanandã non cogitabam &c. Cum tam ſtultus eſſem, vt neſcirem ſicut ſcriptum eſt. Neminem poſſe eſſe continentem niſi tu dederis: vtiq; dares, ſi gemitu interno pulſarem aures tuas & fide ſolida in te iactarem curam meam. Vdáć ſie było Lutrowi w pokuſách tych ſproſnych ſwoich ćieleſnych do poſtu y modlitwy / iáko Pan y Zbáwićiel nąſz roſkázuie: á nie do Mniſzki / do ktorey go nie Duch S. pewnie / ale pſotliwa żądza iego prowadźiłá. Vdáć ſie było / ieſli mu ſie niechćiáło wniść nágo w ćiernie / iáko S. Benedict vczynił / abo wáláć ſie w śniegu / iáko S. Fránćiſzek / tedy przynamniey do włośienice / do diſciplin / y do inych ſpoſobow vmártwienia ćiáłá / á przytym do gorącey modlitwy / vprośiłby to był pewnie v Páná Bogá / ktory ieſt nieſkończonym ſpoſobem hoyny y obfity w dárách ſwoich / á zwłaſzczá ludźiom do zbáwienia potrzebnych.

Luter. de Capt: Babilonica, & de vita coniugali, & ad Epi. Eccl. Vitebergẽſis

Marc. 9. v. 29.

Schowaycieſz ſie tedy Miniſtrowie Ewángeliccy z tákimi artykułámi wiáry wáſzey / ſchowaycie ſie y z tym wſzetecznym

tecżnym wáſzym Ewángeliſtą/ Bogu y ludźiom brzydliwy/ ktorego Juſtinianus ſławny y pobożny Ceſarz zá te zbrodnie y pſoty iego / iáko złocżyńce y świetokraycę ná gárdło ſpráwiedliwym wyrokiem ſwoim oſadźił. l. Raptores virginum C. de Epiſcopis & Clericis. Mulierum (inquit) Deodicatarum raptores capite puniantur, etiamſi mulieres fuerint volentes. Jeſteśćie tedy hæretykámi y z wáſzymi Pátryárchą Miniſtrowie Ewángeliccy / choć gładko y in ſpeciem nabożnie udawaćie/ że odſtąpiwſzy Papieżá/ przyſtáliśćie do náuki Páná Chryſtuſowey y Apoſtolſkiey. Tákimi też słowy łowieli duſze krwią Chryſtuſową odkupione/ wſzyſcy hæretycy ántecesſorowie wáſzy / y wſzyſcy ſpolnie wiecżnie zginęli/ y choć też ſobie nabożne przezwiſká wynáydowáli / iedni Angelici, drudzy Apoſtolici ⁊c. ſię názywáli / iáko y wy teraz Ewángelicy / przećię y oni y wy ieſteśćie od kośćiołá powſzechnego zá hæretyki oſadzeni y potępieni/ ponieważeśćie nie tylko Papieżá/ ále y náuki Chryſtuſá Páná y Apoſtolſki/ iáko ſię to iáſnie pokazáło upornie odſtąpili.

Luter iáko złoczyńcá ná gárdło oſadzony.

ROZDZIAŁ CZWARTY.

Iż Jego Mość Xiądz Biſkup ma práwo niedopuśćić budowáć Zboru hæretykom / á trzy áduerſarzá exceptie przećiwko temu wagi niemáią.

PIerwſza przycżyná. Iż Jego Mość Xiądz Biſkup ma práwo po ſobie / ktore bez pozwolenia Biſkupow zákładáć y budowáć kośćiołow zákázuie / temi słowy. Nemo Eccleſiam ædificet antequam Epiſcopus Ciuitatis veniat, & ibidem Crucem figat, publicè atrium deſignet

ić. Cap. Nemo de Conſ. diſt. 1. Drugie práwo ieſt/ Lib. 3. Conſt: Synodal: Prouincialium in Regno Poloniæ tit. de Eccleſiis ædificandis táki ieſt Canon pierwßy Eccleſiam ſeu Baſilicam de nouo nullus ædificet, nec antiquã transferat niſi per Epiſcopum vel eius Commiſſarium in locum ſtructuræ ponatur lapis primarius benedictus, aliâs ædificium diruatur, & ædificans temerarius Clericus vel Laicus canonicè puniatur. Przeciwko temu iáſnemu práwu / te exceptie żadney wagi niemáiące ádwerſarz bárzo impertinenter wnośi. *Pierwßa iż oni nie ſą hæretycy.* Tá exceptia niema nic do tego / bo práwá te hæretykow niewſpomináią tylko mowią abſolute. Nemo, nullus, &c. ále conſcientia mille teſtes, gdyż ták tu ſobie ádwerſarz diſcurowáć mogł. Jeżli tego Katholikom zákázuią / iáko dáleko więcey nam hæretikom. Druga exceptia/ *iż te práwa nie o naßych zborzech mowią, ktore wy, nie kościolami zwykliście zwáć.* A to diffugium niedorzeczy/ o przezwiſká controuerſie czynić / dosyć na tym iż kośćiołow budowáć zákazano/ chociaśćie wy iáko nową wiárę / ták y nowe przezwiſká / y sámym ſobie y kośćiołom wáßym wynaleźli. Trzećia exceptia, *iż w tych práwách idzie o poświącánie kościolá, á nie o budowánie, bo tytul ieſt de conſecratione.* Znáć że tu ádwerſarz ábo muśiał bydź extra ſe, ábo oczym inym pilno ſie zámyślić/ bo ácz pierwße práwo ieſt ſub titulo de conſecratione, ále iáśnie mowi. Nemo Eccleſiam ædificet, á drugie práwo ieſt y ſub titulo de Eccleſijs ædificandis, y mowi expreſſe. Nullus Eccleſiam ædificet. Znácznie oboie práwo mowi o budowániu nie o poświęcániu.

ROZDZIAL PIATY.

O Juriſdictiey Duchowney w Koronie Polſkiey

WIdząc adwersarz iż pierwsze trzy exceptie nie są nic do rzeczy / nápisał czwartą/ presius iáko sam mowi. Excipuie tedy: że Iego Mość X. Biskup práwá takiego, ktoreby nas afficere mogło, ná to nie ma. W ktorey exceptiey/ iż nie tylko strony budowania kościołow / ále żadney zgołá iurisdictiey w rzeczách duchownych ádwersarz Jego Mości X. Biskupowi nieprzyznáwa. Dla tego odpowiádam że ma práwo Jego Mość X. Biskup y iurisdictią/nie tylko z strony budowánia kościołow / ále y w inych rzeczách duchownych ktora afficit wszystkie Dioecesiany iego / á ma te iurisdictią y z spráwa Bożego / y z práwá kościelnego/y z práwá nászego Koronnego vtwierdzonego / asidua praxi & consuetudine Regni záraz od początku iáko Polská wiárę Chrystusowę przyięłá ktora consuetudo iásna iest/ták z Przywileiow Jch M. X. Biskupom zdawna nádánych/iáko y Státutow Koronnych/y ex actis publicis w Consistorzách Biskupich po wszystkiey Koronie odpráwowánych. Práwo Boże iest iásne w piśmie S. ktore kościołá y przełożonych iego pod wiecznym zátrácenim słucháć roskázuie/á mowi o kościele tym/ ktory po wszytkie wieki trwáć miał/ áż do skończenia świátá/ iáko się to w przeszłych Rozdziałách iásnie wywiodło y pokazáło. Práwá też kościelne o Jurisdictiey Biskupi ná wielu mieyscách są per corpus Iuris Canonici opisáne/á miánowicie to to tit. extr. de offic. ordinarij, & dict: tit. Cap. cũ Episcopus &c. Kedy mowi textus. Cum Episcopus in tota sua Diœcesi Iurisdictionem Ordinariam noscatur habere &c. Oczym ma y nouissime Sacrum Concilium Tridentinũ per multas Sessiones & multa loca, ktore mieysca ex corpore iuris Canonici & Sanctissimis Concilijs przywiedzione iż nie są cudzoziemskie allegatie niżey pokaże. Práwá też násze Koronne o Jurisdictiey Duchowney są iásne per totum

Math. 18. v. 17.
Hebr. 13. v. 17.
Sess. 24. c. 20.
Sess. 7. c. 5. &c.

corpus Statutow nászych opisáne/ktore Zygmunt Krol ná Seymie walnym Krakowskim/ Anno Dni. 1543. v Herborta verbo Spiritualis §. Quas cauſas Iudices Spiritualium cognoſcent folio 253. wyráźnie in ſpecie wyliczá / drugim/ktorych tu nie mamnie nic niederoguiąc. Differentias inquit Iudiciorũ inter Spirituales & ſæculares perſonas ſic in præſentibus Comitijs cum Conſiliarijs noſtris vtriuſque ſtatus, & Terrarum Nuntijs conſtituimus, ne amplius alteri alteros ad ius incompetens euocent, vt itaque ſit definitum, quæ cauſæ ad iudicium Spirituale & Sæculare pertinent, per hanc illarum deſcriptionem ſignificamus, deſcribimus & conſtituimus cum conſenſu Dominorum & Prælatorum Spiritualium, nec non Dominorum ſtatus ſæcularis & Nuntiorum terreſtrium. In primis ad Spiritualium Iudicium pertinet, iudicare differentias fidei Sanctæ Chriſtianæ, hæreſes, Schiſmata, blaſphemias contra Deũ & Apoſtaſias. Item pro decimis, ſeptem Sacramentis Eccleſiæ, beneficijs, Sacrilegijs, Simonia, fænoribus, Spiritualium homicidijs percuſsionibus & vulneribus ordinatorum, alias conſecratorũ &c. Item ad iudicium Spirituale pertinet, incantationes & magias, cenſus perpetuos Eccleſiaſticos terreſtres & temporales, Reemptiones, Eccleſiarum dotationes, aliâs poświątne &c. & alia quæ longum eſſet recenſere, á ná koniecu dokłada nihilo minus per hanc conſtitutionem noſtram nolumus vt in aliquo derogetur iuribus & Priuilegijs Spiritualium in ſtatutis de ſcriptis, hoc eſt, ne in illis hoc mutaretur vel deſtrueretur, quod eſt plus in illis ſcriptum, quàm hæc conſtitutio habet. Ita enim cũ Conſiliarijs noſtris & Nuntijs Terrarum conſtituimus, quia hoc debemus vnicuique tam Spirituali, quàm ſæculari ſubdito noſtro tenere & re-

formare, iuxta constitutiones priores. Coż nád to práwo o Iurisdictiey duchowney iáśnieyszego być może / ktore iż wszytkich obywátelow Koronnych / á pogotowiu y Pánow Ewángelikow afficit, káżdy to przyznáć muśi / ponieważ iest ná Seymie Walnym Koronnym cum consensu omniū ordinum vczynione. Azwłaszcza że expresse wyraża / iż ad iuditium Spirituale pertinet iudicare differentias fidei Christianæ, Hæreses & Schismata, de septem Sacramentis Ecclesiæ ꝛc. Ma tedy Jego Mość X. Biskup ktory iest Iudex Ordinarius Spiritualis ná swoie Jurisdictią nie tylko práwo Boże / y práwo kośćielne / ále ma y práwo Koronne / ktoremu Ewángelicy bądź Luterani / bądź Kálwiniste / bądź Acephali / ktorzy powiadáią iż mnie nic do Lutrá áni do Kálwiná / y ini wszyscy Haeretycy / Nowokrzceńcy / Trinitarze ꝛc. podlegáć powinni / ponieważ Episcopi est iudicare, (iáko tu Constitutia mowi) differentias fidei Christianæ, hæreses &c. A ieśli ma Biskup iurisdictią iudicare differentias fidei, hæreses &c. tedy pewnie ma iurisdictią ná niedopuszczenie budowánia Zborow Haeretyckich. Zwłaszcza iż są práwá wyżey mianowáne wyráźnie ná niedopuszczenie budowánia kośćiołow bez pozwolenia Biskupiego. Jest y Statut Coronny / wtory o práwách kośćielnych / w te słowá. Kośćioł ná grunćie Szláchecki ma być od Biskupá fundowány. Dla tego exceptia tá / że Jego Mość X. Biskup práwá tákiego ná Ewángeliki niema / ktoreby ich afficere mogło / nie tylko prożna iest y żadney wagi niema / ále iest iáśnie przećiwko práwu Koronnemu / y temere nástępuie ná práwá y iurisdictie stanu Duchownego.

ROZDZIAL SZOSTY.

Ewángelicy niewiedzą ktore iest pismo S.

Canoniczne/y to pismo ktore za Canoniczne podaia poodmieniali y pofalszowali wedle woley swey.

Chcąc te exceptia o Jurisdictiey Duchowney premowowáć Aduersarz powiada. *Iż stan Rycerski w polsczę nie iest podległy żadnemu prawu w rzeczach duchownych, tylko prawu Bożemu, w pismie S. Canonicznym, Protockim y Apostolskim opisanemu.* Odpowiadam na to/ iż tá iego ássertia iest przećiwko prawu Bożemu/ przećiwko prawu kościelnemu/ y przećiwko Statutom Coronnym/ iáko sie tu iuż iáśnie pokazało/ ktore wszystkie práwá przy práwie Bożym y Swieckim Jurisdictia duchowna stanowia y vmacniáia z ktorey Jurisdictiey Ewángelicy y wszyscy hæretycy rádziby sie wykamáli/ y ktoraby rádźi nie tylko z Polski ále y z świátá funditus wykorzenili. Do tego ássertia tá iest wszystkich Ministrow hæretyckich iákokolwiek sie w sektách swoich rożnie przezywáia/ wszyscy pod płaszczykiem słowá Bożego przeklete błędy swoie rozśiewáia/ á kościoł Chrystusow rozrywáiac/ dusze niewinne opłákánym sposobem ná wieczne zátrácenie prowádza. *Dosyc powiadaia, w rzeczach dusnych tylko prawu Bożemu w pismie S. Canoniczny opisanemu bydz podległym.* Jeżeli dosyć ná tym/ tedy dla tego żebyśćie wy Panowie Ministrowie ludźi w tym nie záwodźili/ mieć wam wiádomość o tym pewna á nieomylna potrzebá/ ktore iest pismo Swiete Canoniczne/ bo iezli wiádomośći mieć o tym pewney niebedźiećie/ tedyć y tá ássertia wászá pogotowiu niepewna bydź muśi. Powiedzćież nam ktore iest prawdźiwe pismo S. Canoniczne/ á powiedzćie (poniewaz nam o zbáwienie dusz nászych dźie/) iáko rzecz prawdźiwa/ gruntowna/ pewna y nieomylna. Jezli w ktorey rzeczy sie wszytkie Sekty niezgadzáia/ y sámi Ewángelicy miedzy soba/ tedy y w tey Contro-

nerśiey o prawdziwym piśmie S. Cánonicżnym. Ine iest piśmo S. Cánonicżne według Lutrá / ine według Cálwiná / ine według drugich Ewángelikow / inych hæretykow niewspomináiąc. A iáko to piśmo S. káżdy z nich według zdánia swego popsował y pofálszował / wymuiąc / odmieniáiąc / przydawáiąc tyśiącmi odmiány te y fálsze ich ći co o tym pisáli w Xięgách swoich ráchuią / y iáśnie z włásnych Xiąg ich to pokázuią że śię tego zápieráć niemogą. A co śię rożnego rozumienia pismá S. dotycże / tu dopiero w niezgodźie miedzy niemi końcá nie mász. Cálwinistowie / Luteráni / Nowokrzczeńcy sámi śię miedzy sobą dla rożnego rozumienia pismá hæretykámi názywáią. Miedzy Cálwinistámi sámymi zgody niemász / inácżey Protestantes, inácżey Puritani pismo S. rozumieią. Miedzy sámemi Luteránámi przednieyszych sekt dla rożnego rozumienia pismá trzynaśćie / iáko y miedzy Nowokrzczeńcy czternaśćie sekt / z tey tákże przyczyny wylicżáią / á co dzień śię tego miedzy niemi przyczynia. A widźićieß Ministrowie iáko to niepewna ássertia wászá y obłedliwa / żeby dosyć w rzecżách duszny ch / tylko práwu Bożemu w piśmie S. Cánonicżnym opisánemu bydź podległym / bo y niewiećie zápewne ktore iest piśmo S. Cánonicżne / do tego y to ktore iest v was ták niepewne / przećieśćie go ták wiele poodmieniáli y pofálszowáli / á w niezgodźie o rozumieniu tego pismá nikt miedzy wámi końcá nie naydźie. *Schowaycieß śie tedy Panie Aduersarzu z tą wászą asserią, nie* tylko wszytkim práwom / ále y sámemu rozumowi / iáko śię tu iáśnie pokazáło przećiwna / á mowćie ią drugi raz sámi od śiebie / nie od wszystkiego stanu Rycerskiego w Koronie / ktorzy pewienem że wam tego niezlećiły / y ná táką grubą y nierozumną ássertią wászę nietylko niepozwaláią / ále śię teżnią iáko hæretycką / y od kośćiołá powszechnego po-

Cocslaus in vita Luther. Resciu in Atseismis c. de script: Bucer. in dialogo cũ Melan.

tepioną.

cepiona brzydza. A co ſie drugi aſſerciey dotycze/iż ſtan Rycerſki Coronny w rzeczach doczeſnych politycznych podlega ſámemu práwu Coronnemu/ktore ſie omnium ordinum cõſenſu & voluntate ſtánowi / y inym ſpoſobem nic ſtánowić ſie ná ſtan Rycerſki niemoże. O tym iako o rzeczy pewney nikt watpliwośći żadney niema / y ponieważ nic o tym przećiwnego w rozſadku o Zborze hæretyckim nie maß/gratis ſie to tu àduerſarzá y z dowodámi ſwemi przywodzi / ponieważ temu nikt niecontrádicuie.

ROZDZIAL SIODMY.

Práwá duchowne o niedopuſczeniu budowánia Zborow hæretykom / nie ſa cudzoziemſkie áni priwátne.

POpieráiac przedśiewzięćia ſwego Adwerſarz / y chcac ieſzcze práwom ná nie dopuſczenie budowánia Zborow hæretyckich przywiedzionym moc y wage ſwoie odiac powiada że pierwße prawo *de conſ. diſt: 1. C. Nemo ieſt cudzoziemskie a cudzoziemskich praw allegowac ſie v nas niegodzi, y ieſt przeciwko prawu.* Odpowiadam naprzod/że tu P. Adwerſarz ſam ſie z ſoba niezgadza bo powiada że cudzoziemſkich praw v nas ſie niegodzi allegowáć/ y ieſt przećiwko práwu/á ſam máło przedtym allegował dekretá y wyroki quatuor Conciliorum y dekretá y wyroki Ceſárſkie / ktore za iego rozſadkiem muſza być Cudzoziemſkie / bo ſa ſine conſenſu omnium ordinum extra Regnum ſtánowione. Druga błądzi w tym ádwerſarz (żeby decretá Conciliorum ktore ſa ab vniuerſa Eccleſia vſu & conſuetudine recepta & approbata, iáki ieſt ten Canon ex Concilio Aurealinen. przywiedziony/ nam Catholikom w

rzeczách

rzeczách duchownych miáły bydź Cudzoziemskie / ktorych fides & religio non vnam aliquam Prouinciam, sed vniuersum orbem complectitur, choćia ie hæretycy abo Ewángelicy / ktorzy w iednym tylko kácie świátá vśiedli zá cudzoziemskie vdáwáią. Trzećia przyznáć to muśi Aduersarz / iż w Rzeczypospolitey nászey iest Stan Duchowney y Swieckiey / z ktorych káżdy ma práwá swoie od Krolow Pánow nászych cum consensu omnium Ordinum, Przywileiámi y przyśięgámi vtwierdzone. Do tego przyznáć to muśi / że stan Duchowney w Rzeczypospolitey nászey / nie tylko z práwá Bożego y kośćielnego / ále y z práwá Coronnego cum consensu omnium Ordinum, iákosie to iuż iáśnie pokazáło ma Iurisdictią swoie / względem ktory causas Spirituales & Spiritualibus annexas sądźić ma, á causæ Spirituales & Spiritualibus annexæ práwem pewnie Duchownym ex corpore Iuris Canonici y Synodow nászych Polskich sądzone bydź máią. O czym oprocz praw inych ktoreby sie przyniesć ná to mogły / iásny iest Canon Synodow nászych Polskich Prouincyálnych tit. de Const. §. Statuimus etc. Statuimus (*inquit*) vt Ordinarij, eorumq; Officiales, & cæteri Ecclesiæ Iudices, in iudicijs & causis Ecclesiasticis Statuta Diœcesana primum, deinde Prouincialia noua & vetera, postea Canones Sacrosanctos, vbi textus expresse reperiri possunt, & vltimo glossarum & DD. decisiones communes in Iudicijs & causarum processibus obseruare teneantur, ktory tákowy Proceß. względem tego co sie tu álleguie po wszystkie wieki zárazem iáko Polská wiárę Chrystusowę przyjęłá po wszystkich Biskupstwách y Dioceśiách w Koronie nászey / annuente vniuersa Republica był záchowány / y do tego czásu inuiolabiliter po wszystkich Consistorzách sie záchowuie / są świádkiem tego acta publica, quæ in archi-

 uijs

uijs Eccleſiarum perenniter aſſeruantur, ſą świádkiem y Statutá náſze Koronne/ ktore kiedykolwiek de cauſis Eccleſiaſticis & Spiritualibus agitur, záwżdy ſie ná Sacros Canones & Statuta Prouincialia referuią y dekretá / y wyroki ich authoritate publica approbuią/ Vide Statuta Herbor. Ver. Spiritualis. Ver. Hæreticus. Ver. Decimæ, Ver. excommunicatio etc. Krzywdę tedy aduerſarz wielką czyni toti Ordini & Statui Eccleſiaſtico. in quo magna pars Reipub. noſtræ conſiſtit, kiedy práwá ich duchowne / ktoremi y ſámi śiebie y cauſas Spirituales w Koronie ſądzą práwá mowie od Xiążąt y Krolow Polſkich potwierdzone y poprzyśiężone / y po wſzytkie wieki od początku wiáry Chryſtuſowey w Polſzcze omnium Ordinum conſenſu práct[y]kowáne, & continuo vſu & conſuetudine per tot retroacta ſæcula vſq; ad tempus præſens roborowane / kiedy mowie te tákowe práwa áduerſarz lekkomyślnie y nieuważnie práwem Cudzoziemſkim abo priuátnym názywa. Jákoż y co ſie Synodow dotycze / ſtan duchowny ná Synodách ſwoich ná zgromádzeniu mowie Biſkupow y Prælatow przednieyſzych/ to ieſt oſob zacnych przednich y ſtárożytnych Fámiliey w Koronie / ktore áduerſarz per contemptum (iáko hæretyk) conclauè z kilká Xiężey názywa / nie ſtanowi nigdy nic tákowego / coby námniey metas excedere Jurisdictiey duchowney miáło/ od Krolow y Xiążąt Polſkich / & omnium Ordinum conſenſu, iáko ſie iáśnie pokazáło approbowány y roborowany / chocia ſie tego áduerſarz quaſi obawia / żeby tylko y ſtan Duchowny y Jurisdictia Duchowna obyczáiem hæretyckim in odium & contemptum apud ſtatum ſæcularem przywieść mogł.

Excepcia tá tedy/ ktorą áduerſarz przećiwko przywiedzionym práwom o niedopuſzczeniu budowánia Zborow hæretyckich

ckich wnośi iest/exceptia nulla, friuola, & temeraria, vt patet. A co sie drugiey przyczyny dotyczy. Iż Jego Mość X. Biskup práwá przerzeczonego o niedopuszczeniu budowánia Zborow / dla przyśięgi / ktora ná Biskupstwo wstepuiac vczynił záchowáć powinien. Trzy rátie aduersarz przećiwko temu przywodźi / Jedná iż sie te práwá ná nich extendowáć niemogą. Druga iż tych praw sámi niechowáią Duchowni. Trzecia iż ini Jch M. X. Biskupi też ná te práwá przyśięgáli / á przećie Ewángelikom o Zbory trudnośći nie czynili áni czynią. Ná pierwszą odpowiadam / iż sie te práwá ná haeretyki extenduią / iásnie sie wyżey pokazáło. Ná drugą iesli áduersarz de allegat: Iurib. mowi de Ecclesijs. ædifican. tedy meli sie ná tym / bo te práwa wszyscy záchowuią. Jezli o wszytkich práwách rozumie ktore są in corpore iuris Canonici & Concilijs &c. zámknione / tedy y ná tym sie myli / bo y nie ná wszytkie przyśięgáią / y nie wszytkich záchowáć powinni. Nam multa decreta sunt per contrariam consuetudinem, & non vsum abrogata, multa edicta antiquo iure in ijsdem decrètis sunt innouata etc. O czym naydźie Adwersarz v. Sil. v. consuetudo, v. statutum verbo lex n. 13. & n. 26. y v inych Canonistow / iako sie też to y w práwách inych Swieckich / y nászym Státucie Koronnym záchowuie / aliâs gdźieby sie wszystkie antiquæ leges, zwłasczá contra hæreticos sancitæ v nas in toto záchowáć miáły / bárzoby to nie ná rekę Ewángelikom bydź musiáło. Meli sie y ná tym Adwersarz kiedy te Canony zá abrogowáne przywodźi / miedzy ktorymi náyduią sie te ktore są y bydź záwżdy muszą contra scandalosum Clerum in viridi obseruantia, ále niedźiwnie sie temu wieleby to ná iego głowe mieć zupełną wiádomość o tym / czego sie iáko rozumiem nigdy ex professo nieuczył. Ná trzećią / żeby Jch M. XX.

Biskupi haeretykom trudności czynić niemieli / y na tym się bárzo mieli adwersarz. Niechay czyta dobrze Cromera y acta publica tak w Duchownych iako y Swieckich Sądách nayďzie pewnie contrarium.

ROZDZIAL OSMY.

Haeretycy nie máią żadnego práwá ná budowánie Zborow.

PRzećiwko trzeći przyczynie / w ktory się dostátecznie pokázuie / że Jego Mość X. Biskup ma práwo na niedopuszczenie budowánia Zborow / á Haeretycy żadnego nie máią ná budowánie / przywodźi Adwersarz dwie rácie. Jedna. *Iz Jego Mosc X. Biskup nie ma práwa nà to, zeby consens iego na budowanie kosciolow potrzebny bydz mial Druga ze to czyni przeciwko prawu pospolitemu, bo iesli o nabozenstwo inquietowani bydz niemamy wedle prawa, tedy ani o budowanie kosciolow.* Na pierwszą odpowiadam / że się Adwersarz mieli nà tym / bo Jego Mość Xiadz Biskup ma práwo / iako się to iuż dostátecznie wywiodło. Ná drugą odpowiadam. Iż to zła consequentia. Wolno mi wierzyć iako chce wedle práwá / tedy mi też wolno kośćioły budowáć wedle práwá / bo concesso antecedente, nego consequentiam, Abowiem wolno v nas káżdemu wierzyć iako chce / może wierzyć po Luterśku / po Kálwinśku / po Aryáńśku / ⁊c. toby káżdemu było wolno dla swego nabożeństwá w Poznániu kośćioły budowáć / vbi ratio, vbi sensus? O wiáre tedy niemaćie bydź żadnym praetextem dekretu / abo sądownym postepkiem inquietowáni / ále żebyśćie sobie mieli kośćioły budowáć / kędy się wam podoba / tego mi z práwá pospolitego Adwersarz niepokaże.

Przećiwko czwarty przyczynie. Iż sie tym zábronieniem budowánia Zborow krzywdá żadna nikomu niedzieie. Przywodźi trzy rácie. *Pierwßa że sie w tym krzywda dzieie wßytkim w obec, kiedy im prawa poſpolite łamią pod prætextē prawa Cudzoziemskiego. Druga, iż sie w zábronieniu budowania Zboru Ewangelikom krzywda dzieie, gdy im teraz tey wolnosci bronic chcą, ktorey byli in poſseſsione za vchwałą Rzeczypoſpolity przez czas niemały. Trzecia że ſie dzieie krzywda ludziom Stanu Rycerskiego, kiedy ich ten ſcript dobr Rzeczypoſpolitey odſadza.* Ná pierwßą odpowiadam / iż áni te ſą prawá Cudzoziemſkie / áni ſie w tym práwá poſpolite niełamią / iáko ſie to iuż pokazáło. Ná drugą / iż Panowie Ewángelicy żadney vchwały Rzeczypoſpolitey niewkażą / zá ktoraby im wolno kedy ſie im podoba kośćioły budowáć. Ná trzećią / nieodſadza ten ſcript dobr Rzeczypoſpolitey Stanu Rycerſkiego / y owßem ták ſie tám mowi. Do Poznánia kto co ma zá prawo / oprocz Krolá Iego Mośći / iáko głowy Rzeczypoſpolitey. Iáko ſie záſie dáleko prawo Krolá Iego Mośći ábo Rzeczypoſpolitey w tym extenduie / o tym mnie diſcurowáć niepotrzebá. Doſyć ná tym / że hæretycy nie máią práwá ná to áni od Krolá Iego Mośći / áni od Rzeczypoſpolitey / żeby im Zbor w Poznániu budowáć było wolno.

Przećiwko piątey przyczynie nic nie przywodźi / ná coby ſie doſtátecznie wyżey nie reſpondowáło.

ROZDZIAL DZIEWIATY.

Obroná przyczyny ßoſtey / Iż hæretycy *velint nolint*, Iuriſdictiey kośćielney podlegáią.

W Szoſtey przyczynie dowiodło ſie tego wedle potrze-

by/ iż Haretycy velint nolint prawu duchownemu y iuri-
dictiey kościelney są podlegli/ bo poniewaź nie są Zydźi/
Turcy/áni Pogánie/ ale są Chrześćiánie per baptisimum
olim infantes adscripti populo Dei, tedy Iurisdictiey ko-
ścielney y Biskupi podlegáią. Z ktorey Iurisdictiey ácz się
wyłamuią de facto, tám gdźie potentia præualent, ále de
iure by też naybárźiey niechćieli: nō obstante quauis potētia
& ingenio podlegáć záwżdy powinni extr. tit. de Hære.
& tit.eo. in 6, per totum. & Const. Syno: Prouin: tit. eo.
etc. Co też pokazáło się dostatecżnie wyżey y z prawá Bo-
żego/ y z prawá kośćielnego/ y z praw náßych koronnych.

Przećiwko tey przyczynie y dowodom iey wnośi Adwer-
sarz trzy rácie. Pierwßa/ *Iż oni nie są Hæretycy*, Odpowiádam
że się to iuż iáśnie pokázáło w Rozdźiale pierwßym/ y w dru-
gich/ iż Ewángeliey bądź Luteráni/ bądź Kalwiniste/ bądź
Acephali są Haretycy/ aduersarius viderit in qua classe się
piße. *Druga iż prawa Cudzoziemskie pod te iurisdictią nas pod-
bić niemogą:* Odpowiádam iż prawa allegowáne y ine prá-
wá duchowne/ ktorymi Duchowni sámych śiebie y inych w
rzeczách Duchownych sądzą/ nie są Cudzoziemskie/ iáko się te
iuż pokazáło. A do tego oprocz praw kośćielnych y práwá
Bożego są prawá Koronne cum consensu omnium Ordi-
num stánowione/ ktore controuersias fidei, hæreses, Schi-
smata, etc. do Iurisdictiey Duchowney odsyłáią. *Trzećia
rácia iż Statuta o Iurisdictiey Duchowney są zniesione constitutia-
mi Anni 1562. & Anni 1565. &c.* Odpowiádam że się myli
ná tym Adwersarz/ gdyż ácz te Constitucie suspenduią exe-
quutią niektorych dekretow/ ále nie dla tego ták rozumiáć
ne bydź máią/ iáko ie Adwersarz po Luterśku rozumie/ że-
by wszytkie Statutá o Iurisdictiey Duchowney/ y wßytkę
Iurisdictią Duchowną znośić miały/ gdyż táka to iest wla-

áni

śnie argumentatia. Suspendowano executia niektorych Státutow Koronnych v.g. Státut Korczyński ná hæretyki ergo wszytkie Státuta Koronne są znieśione/ Jáko tá consequentia iest absurda ták y pierwsza. O Confederátiey Korczyńskiey bedźie niżey. A co Adwersarz dokłada / iż co się tycze dusze / niemasz potentiey y mocy żadney áni sposobu/ ktorymibyśćie sumnienia násze pod Iurisdictia Papieską podbić mogli. To ia przyznawam/ gdyż hæretyka vpornego żadna rzecz stworzona tylko Pan Bog sam łaską y miłośierdźim swoim prawdźiwie y doskonále nawroćić może/ ale żebyśćie prawu Duchownemu / y wedle dusze y wedle ćiáłá / choć wy ináczey rozumiećie niepodlegáli / z tego was żadne práwo nigdy niewyieło/ áni wyiać może.

Czwarta rátia iest/ zła to powiáda consequentia y iest petitio principij, ktokolwiek iest Chrześćianinem / iest podległy Iurisdictiey Duchowney/ ále Ewangelicy są Chrześćiánie/ bo są ochrzczeni/ ergo Ewangelicy są podlegli iurisdictiey Duchowney. Odpowiadam że ten Sillogism iest in optima forma, dlatego áni iest petitio principij, y consequentia ma dobra / zwłaszczá iż propositio maior, iest sufficienter probata, minorem też Adwersarz nie neguie / y owszem rad że go Chrześćiáninem nazwano/ choćia niewłaśnie Chrześćiáninem/ ále Chrześćiáninem hæretykiem/ o ktorych Iustinianus Cesarz loco cit. mowi. Że licet nomen Christianorum sibi imponant, veruntamen à Christianorum se fide & communione separant. A Imperator Theodosius Valentinianus etc. názywáć się im Chrześćiány zákázuie l. damnato c. de Hæret: A co tu quæstia wtraca/ *iesli Papież ma się zwać vniuersalis Episcopus*, to nihil ad propositū, dosyć ná tym że się dostáteczńie Adwersarzewi pokazáło/ że Papież iest głowa widoma kośćiołá Chrystusowego/

wego/ y kośćioł Rzymſki ieſt prima ſedes w kośćiele Chryſtuſowym / co ſie oprocz inych mieyſc przywiedźionych y z tego ſámego Canonu / ktory Adwerſarz przywodźił diſt. 99 Can. PrimæSedis pokazuie/kedy ſie iáſnie kośćioł Rzymſki Prima Sedes nazywa/y z tey przyczyny Canonu tego Adwerſarz niećmiał citowáć. Can. Primæ Sedis, iáko był powinien / ále go cituie Can. 1. Sedis, ktora citatia iego apud Iuriſtas ták ſie czytáć ma / Can. *Primo* Sedis, ktorego Canonu w tám tey dyſtinctiey nie maſz/ qua fide to Adwerſarz vczynił ipſe viderit. Ale dźiwowáć mu ſie nie potrzebá bo iezli Hæretycy piſmo S. fałſzowáć śmieią / dáleko więcey Canonom nieprzepuſzczą.

A co dokłada / iż tá ſzoſta przyczyná contradicuie 24. w ktorey ſą te ſłowá. Do Zborow Miniſtrow y Prædicantow nie zna ſie kośćioł Rzymſki / *a gdyż tak, toć tedy oſtać ſie nie może ta 6. przyczyna waſſa, bo iesli ta prawda, tedy ona nieprawda, kto bowiem nad kim iurisdictią ma do tego znać ſie musi.* Odpowiadam że y ſzoſta przyczyná ieſt prawdą/y 24. ieſt prawdą y żeby w nich contradictia iáka być miáłá /bárzo ſie ná tym Adwerſarz myli. Bo iż te oboie rzeczy ſpołem ſtáć mogą mieć nád kim iuriſdictią / á nie znáć ſie z ſwoim ſpoſobem do niego/ nie ieſt rzecz trudna rozeznáć. Mowi Sponſus ad fatuas Virgines,Neſcio vos Math. 25. v. 13. Mowi Pater famil. Lucæ 13. v. 15. ad pulſantes in tempeſtiuè oſtium Neſcio vos, vnde ſitis, diſcedite à me operatores iniquitatis; nie dla tego przećie y Sponſus ſuper virgines y Paterfamilias ſuper operarios iniquitatis Iuriſdictią tráći / żeby ich karáć nie mogł. A co ſie mowi de hæreticis, to ſie y de excommunicatis rozumie / bo y ći ſubſunt Iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, y względem tego/ ex certis cauſis mogą aggrauari, reaggrauari, puniri etc. Extr. tit. de ſententia ex-

com: etc. Jáſna tedy rzecz ieſt / iż Heretycy velint, nolint Iuriſdictiey Duchowney muſzą bydź podlegli.

ROZDZIAL DZIESIATY.

Obroná 7. y 8. przyczyney / o Státutách Koronnych przećiwko Heretykom.

W Siodmy przyczynie przywiodły ſie przećiwko temu budowániu Zboru / niektore Státutá Koronne y mandaty Krolewſkie / iáko Státut Władiſłáwá Jagiełá w Wieluniu / y Confederátia Korczynſka / Státut 2. o Práwách kośćielnych ꝛc. Odpowiádáiąc ná Státut Jágiełow Adwerſarz vſkarża ſie bárzo / y pokázuie wielkie ſwoie zelum / ále pewnie z duchá Heretyckiego / nie z Duchá Swietego pochodzące / bo nieumie Duch Swiety detrahere, calumniari, temere iudicare, homines innocentes in odium & inuidiam adducere, co wſzyſtko w tym reſponśie ſwoim ná Státut przerzeczony Adwerſarz czyni / kiedy ludźie Zakonne / Bogoboyne / świętobliwe / y po wielkiey częśći / y tu v nas w Coronie z Stanu Szláchećkiego y Fámiliey zacnych będące / ktorzy wielką náuką y żywotá poczc[...]nego przykłádem / z wielką ozdobą / y duſz ludzkich pożytkiem w kośćiele Bożym świecą / Rogatymi Hiſzpáńſkimi głowámi krwie Ewángelickiey nieſytymi nazywa / kiedy vdawa *że im nie o Zbory idźie, ále żeby nas imali, scinali, paleli &c.* Do iákiego nieſłuſznego vdawánia / iáko nigdy nikomu przyczyny żadney nie dali / y ſłuſznie pokazáć tego ná nie nikt niemoże / ták y tu námniey niewinni / á zwłaſzczá że tego ſcriptu nie oni piſáli iáko Adwerſarz o nich temere y nieuważnie rozumie / bo kiedyby ſie byli tego podiąć chćieli / poznałby Adwerſarz żeby mu

by mu w tym do v contentowánia doſyć vczynili. Ale y mnie ſámemu Adwerſarz krzywdę wielką czyni / kiedy w przywiedzeniu Statutu tego intentionem meam co detorquet, kedy y nigdy nie było / y ktora w myśli moiey nigdy niepostáłá / gdyż nie na co inego ten Statut odemnie ieſt przywiedziony / tylko przećiwko budowániu Zboru w Poznániu / ktory Statut ácz o Zborách expreſſe niemowi / ále iż ćierpieć Hæretykow w Coronie niedopuſcza / y penowáć ich roſkázuie / tedy pogotowiu y Zborow im budowáć niedopuſcza / Iż to dobra conſequentia / y ſam Adwerſarz przyznáć muśi. De extendendis contra Hæreticos pœnis ibidem expreſſis, o tymem ia áni myślił / iáko mu to Adwerſarz temere przypiſuie.

A co o Confoederáciey Korczyńſkiey diſcuruie że nie ieſt piſána przećiwko Hæretykom / dla tego iż tám tylko pięć słow o Hæretykach włożono. Odpowiádam iż nie tylko ſam text / ále y tytuł iáśnie pokázuie contrarium, ktory ieſt tákowy w Státućie v Herbortá / fol. 106. Confœderatio Principum tam Spiritualium, quam ſæcularium, contra Hæreticos, eorumq; fautores. A co powiáda / że tá Confoederatia hac in parte de punien. hæret: nigdy in vſu & exequutione nie byłá / ácz mogłoby ſię euidentibus documentis contrarium pokazáć / ále tá iego exceptia non facit ad propoſitum, bo nie to ieſt intentum moie vt Confœderatio de puniendis Hæreticis ad exequutionem deducatur, doſyć mnie pokazáć / to co záwżdy było in exequutione, że tá Confoederatia Zborow Hæretykom budowáć niedopuſcza / kiedy Hæreticales errores facere vel promouere niedopuſcza.

A ná nagruntownieyſzy dowod iego w ktorym powiáda / że tá Confoederátia przez Confoederátią Wárſzáwſką / y inne Conſtitucye / confirmácye / receſſy / ieſt penitus znieśiona y

abro-

abrogowána. Odpowiádam że sie ná tym meli/ bo oprocz tego/ że stan Duchowny w recesie Wárßáwskim 1587. & alias w podpisách swoich articulum de Confœderatione inter disidentes de religione excipuie/ iáko sie we 22. przyczynie pokazáło/ tedy choć per leges subsequentes iest pax inter disidentes de religione constituta, iż wolno wierzyć komu iáko chce/ y o wiárę nikt nikogo penowáć niemoże/ przećie nie dla tego iest wßytká Confœderátia penitus zniesiona y ábrogowána / y nie idzie to zá tym. Iż dopußczono Hæretykom wolno wierzyć iáko chcą/ żeby im też zátym Zbory sobie budowáć dopuśćić miano/ gdyż tá consequentia nie idzie/ iákom iáśnie wyżey pokazał.

Ale rzecze Adwersarz iezli to zátym idzie iáko ty wyżey árgumentuieß / *kiedy kto w Coronie Hæretykow nie cierpi, tedy pogotowiu im Zboru budowác nie dopuscza, tedyc teß za tym isc musi, kiedy kto Hæretyki cierpi, tedy budowác im teß Zborow pozwala.* Odpowiádam że pierwßa consequentia iest dobra / á druga nie dobra / bo pierwßa iest wedle prawá / á drugi ius resistit, oprocz iż z niey multa consequuntur absurda, iáko sie to wyżey pokazáło. A co sie dotycze Státutu wtorego o práwách kośćielnych / ktory tákowy iest. Kośćiol ná grunćie Szláchecki m ma bydź od Biskupá fundowány/ Excipuie Adwersarz / *ze nie iest to Statut Seymowy.* Odpowiádam / dosyć ná tym że iest w Státućie / y iest y był záwżdy / cum consensu omnium Ordinum in viridi obseruantia. *Ale powiada, nie broni budowania Zborow, y owßem przeciwną rzecz twierdzi, bo nie broni obalac, ani obalonego restaurowac.* Odpowiádam iż ex industria mießa Adwersarz Constitucye y ineptè concluduiąc / prawdę iáko może pokrywa / gdyß iásny iest text Státutu tego. Od Biskupá ma bydź kośćioł ná grunćie Szláchecki m fundowány/ to iest/ vt Episcopus

 veniat

veniat, ibidem crucem figat, publicè atrium deſignet etc. Cap. nemo de Conſ. diſt 1. a o obaleniu ſą ine Conſtitutie/ iáko ſie to wyż pokazało.

ROZDZIAL IEDENASTY.

O Mándatách Krolewſkich przećiwko Heretykom.

Mandaty tákże Krolewſkie/ iż ſą wſzelákiey vcżćiwośći y poſzanowánia godne/ iáko ſam Adwerſarz przyznawa/ ſłuſznie ſie przećiwko niedopuſczeniu budowánia Zborow allegują/ á zwłaſzcżá iż ſą na prawie poſpolitym fundowáne/ y práwo to do powinney exequutiey świetobliwie przywodzą/ záczym állegowáć te mándati/ nie ieſt żaden grzech ſromotá áni ſzkodá/ (iáko Adwerſarz piſze niewſtydliwie)/ ále contradicowáć Krolewſkim mandatom ták pobożnym y świetobliwym/ y ná práwie poſpolitym fundowánym ieſt grzeſzyć przećiwko Bogu y práwu poſpolitemu/ á vdawáć żeby przećiwko przyśiedze krolewſkiey wydawáne bydź miáły/ ieſt nieznośna hæretycka cálumnia/ & in Regiam Mtēm inſignis contumelia. Nie przyśiągł Krol Jego Mość dopuſzczáć budowáć Zborow Hæretykom/ nigdy tego Adwerſarz nie pokaże/ bo ácż przyśiągł/ pacem inter diſsidentes de religione tueri, manu tenere etc. ale to záтym nie idzie/ żeby miał przyśiądz dopuśćić budowáć Zborow. Zla conſequentią w ſwoiey wymyślney rocie przyśiegi Krolewſkiey Adwerſarz czyni. Abowiem iż ſą rożne prawá/ iedne o Hæretykach/ drugie o budowániu kośćiołow/ nie dla tego/ kiedy komu Hæretykiem bydź pozwalaią/ záraz mu ſobie bedźie paſsim budowáć kośćioły wolno/ ponieważ tá conſequentia iákom powiedźiał/ ſprzećiwia ſie práwu poſpolitemu

litemu / ktoreś Krol Jego Mość Stanowi Duchownemu poprzyśiągł powinnie / pobożnie y świętobliwie (iákokolwiek Adwersarz cálumnie sobie wymyśla) prawo to poprzyśiężone záchowuie.

Przyznayćie Pánowie Hæretycy / ále byśćie naybárźiey niechćieli przyznać to muśićie / iż wy sámi w Coronie naszey tym właśnie sposobem / iáko mándaty przećiwko Zborom wászym z Káncellárycy Krolewskiey wychodzą / Confæderátią te od Krolá Jego Mośći poprzyśiężoną prácticuiećie / y one ták iákom powiedźiał rozumiećie y wykładaćie. Bo dopuszczaćie káżdemu wierzyć iáko chce / y nikogo o wiárę niepenuiećie / ále mu budowáć kośćiołow wedle wiáry iego w miástách waszych hæretyckich, tám kędy potentia præualetis niedopuszczaćie. Oco miedzy inymi vskarża śię ná was Adamus Goslauius à Bebelno Arianin in præfatione ad Amplissimum Senatum Gedanensem. Adeo inquit, vt Ciuibus vestris eadem religione nobiscum coniunctis libero religionis exercitio, intra & extra vrbis mœnia interdicatis parum absit, quin non igni & aqua etc. Co iż w inych przerzeczonych miástách y Kátholikom sámym czynićie / ták iásna rzecz iest / że dowodow żadnych niepotrzebuie. Czemużeśćie tam iniqui iudices, kiedy to co sámi rzeczą pobożną / y do záchowánia pokoiu pospolitego potrzebną stante Confæderatione bydź rozumiećie / czemu to w Krolu Jego Mośći krzywoprzyśięstwem / grzechem / niesławą y sromotą klamliwie y bezbożnie názywaćie. Zal śię Boże że śię v nas w Koronie pasśim zydźie Krolá Páná pomázańcá Bożego impune łżyć y sromoćić sam Pan Bog w pomázáńcu swoim obelżony / tákiey nieznośney insolentiey / á vchoway Boże / żeby nie ná wszytkiey Koronie iustus & potens vindex zostáwá. A co śię dotycze szkod / ktore Adwer-

In refutat. contra Bartb. Keckermā

sarz wspomina / iż dla takowych mandatow Æstonia odpadła / Swecia rebelizowała etc. krotko odpowiadam / że nie mandaty Krolewskie pobożne y świetobliwe / ale perfidia hæretica iest tego przyczyna.

ROZDZIAL DWVNASTY.

O tumultach y Sedicyach Heretyckich.

Dziewiąta przyczyna na nie dopuszczenie budowania Zboru w Poznaniu podała sie ta / iż idzie o Sedycye y tumulty / ktorych sie crescente indies hæreticorum numero pewnie obawiać potrzeba. Przeciwko temu Adwersarz vdawa / iż Sedycye y tumulty od Ewangelikow by ich naywietsza liczba vrosła nie poczną sie. Ktora iego Assertia iest przeciwko naturze heretyckiey / y wszystkiey experientiey. Słuchaymy co o tym przedni Ewangelikow Patryarcha Marcin Luther mowi. Euangelium (inquit) quocunque venit, oportet vt tumultuetur, nisi id faciat, non est verum y na inym mieyscu. Certum est (inquit) quod quilibet hæreticus aut sectarius est seditiosus nam posteaquam mendacia docuit, & sparsit, ea deinde homicidijs obsignat. Sedycie y krwie rozlanie nazywa pieczecia nauki heretyckiey / abo raczey czartowskiey / ktora pieczeć iako na inym mieyscu samże mowi / diabolus natibus ad mendacia sua obsignanda imprimit. Ktora nauke samże Luter predko potym / iako sie z kapice wyzuł dobrze ad praxim redukował / kiedy cała bullam y reformationem, ktora potym niesłychaney krwie rozlania / przyczyna była / przeciwko Biskupom y dobrom kościelnym wydał. Nunc attendite (inquit) vos Episcopi, imo laruæ Diaboli, Doctor Lutherus vult vobis bullam & reformationem legere, quæ vobis non benè

Luther. Coll. mensal: tit. de Suormer. fol. 371. Coll. mensal. fol. 367 Tom. 4. Gen. Germã. fol. 97

sonabit.

DOCTORIS LVTHERI BVLLA & reformatio.

QVicunque opem ferunt corpus bona & famam in hoc impendũt vt Episcopatus deuastentur & Episcoporũ regimen extinguatur hi sunt dilecti filii Dei & viri Christiani obseruantes præcepta Dei & repugnantes ordinationibus Diaboli, aut si hoc nõ possunt regimen tamen illud saltem condemnant, aut vitant. Contra quicunque manutenent Episcoporum regimen eisque obediunt voluntaria obedientia hi sunt Diaboli Ministri proprij & repugnant Dei ordinationi ac legi. Ktora swoia reformátia wzbudził pospolstwo niemal po wszystkiey Niemieckiey ziemi / ná oppressia Biskupow y dobr kośćielnych / y tákich Sedicey y tumultow nárobił, ż kiedy się potym od swey woley oney do brá Szláchecki y Xiążece wyśiedźieć niemogły / omnibus passim ad arma concurrentibus, przyszło do tego że sie reformátia oná krwie rozlanim niezliczonych ludźi zápieczetowáć muśiałá. Duchá tego Sedicyey y tumultow zostáwił ten Pátryárchá zá dźiedźictwo Ministrom Ewángelickim / o czym sámi miedzy soba o sobie dostáteczne świádectwo dáią. Mowi Ioan. Schuz. de Sacramentarijs. Sunt plerunque homines seditiosi ac turbulenti, & pacis perturbatores, causamque suam armata manu tueri volunt, y ná inym mieyscu Sacramentarij sunt duplices latrones, non enim sufficit illis quod falsis dogmatibus animas hominum occiderunt, verùm vbicunque pacem externam turbare possunt & efficere, vt etiam corpora occidantur, nihil faciunt reliquum ad summam diligentiam. Ioannes Sturmius záśie o Luteranách ták pisze / kiedyby Vrząd dał miecz swoy

Libro 50. causarum c. 47.
In Serpen: antiq. c 53 Pag. 314.

w rece tych ludźi / zarazbychmy śie napátrzeli okrutnych Dekretow prześládowánia/gromow/piorunow ⁊c. ktore y ná Práwnuczetách nászych/ ledwieby stánąć y pohamowáć śie mogli. Erasmus Roterodamus, Lud ten powiáda Ewángelicki y v Cesárzá Tureckiego swemi śie niezgodámi wsławił y ohydził / ták dálece/ że o nim ták rozumie/ iż śie do niezgod tylko y rozruchow vrodźił/ Azaś też iuż máło tumultow nárobił zá ledá occázyą/ to wnet do broni/ do zbroie/ do woien śie ma/ y áni swych właśnych przełożonych niesłucha/ gdźieby mu pochlebowáć niechćieli. Ale máloć po tych świadkách záprzeć śie żaden z nich niemoże/ iákich Sedycey y tumultow/ y z przyśieżenia przećiwko zwierzchnośći y Pánom swoim/ y zátym ni słycháne go krwie rozlánia Naprzod w Niemieckiey źiemi / potym w Niderlándźie / w Fráncyey y po inych krolestwách nárobili. Swieża iest o tym okrućienstwie ich pámieć ludzka / y pełne tego rozmáite Xiegi y Historie. Jest tedy przećiwko náturze Heretyckiey/ y przećiwko rozumowi vdawáć to iáko Adwersarz omylnie vdawa że śie tumultow áni Sedyciey od Ewángelikow obawiáć niepotrzeba.

In edit. Scri. Buccer. Eu. Can. Lib: de Pseudo Euan.

Przypomnićie sobie Pánowie Ewángelicy/ iáko skoro tá niespokoyna Ewángelia wászá do Polski przyszłá/ poczawszy od Augustá sławney pámięći Krolá/ aż do dźisieyszego Krolá Páná nászego nam szcześliwie y świetobliwie pánuiącego. Jakie insolentie wásze bywáły / iákie contempty y wzgárdy zwierzchnośći / iákie dawánia przyczyny do Sedycey y tumultow ná Electiach/ná Seymach y ziázdách rozmáitych. Ten sam Artykuł de pace inter dissidentes de religione iákimeśćie sposobem na Krolách Panach nászych y Rzeczypospolitey wyćisneli / iákośćie czesto Rzeczypospolitey ćiescy bywáli / y o nieoszácowane szkody y niebespieczeństwá tak

prze

przez rozrywánie Seymow / iáko y ine sposoby przywodzili. Przypomnićie sobie / á przyznayćie náture wáße / że Euangelium vestrum quocunque venit oportet vt tumultuetur. Tá niespokoyna Ewángelia wáßá / choć iuż zá pomocą y miłośierdźim Páńskim tákiey mocy iáko przedtym w Rzeczypospolitey náßey nie ma / ále przećie nátury swoiey nieodmieniłá. Rzkomo Ministrowie wáßy widząc iż przemoc nie mogą / vdawáią że prágną pokoiu / iż o pokoy proßą. Bona loquuntur cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Aza ad pacem vergunt, protestácye przećiwko Biskupom po Zamkach y Grodach od Pánow Ewángelikow czynione? Aza ad pacem faciunt mowy publiczne y scriptow rozmáitych rozśiewánie ná iednánie odia y inuidij contemptu y wzgárdy Stanowi Duchownemu / bez ktorych ziázdy żadne Seymiki y Seymy pospolićie niebywáią. Aza ad pacem faciunt publiczne mowy przećiwko Iurisdictiey Biskupi po Seymach y po Seymikách? bá własnać to iest exequutia wyżey pomienioney krwáwey oney bulle y reformatiey Luterskiey / ktora *regimen Episcoporum extinguere, aut si hoc fieri non potest condemnare aut vitare* roskázuie. Słusznie tedy Ministrow wáßych / ponieważ niespokoyna náture máią obawiáć się / y niedopuszczáć im budowáć Zborow potrzebá. Psal. 27.

ROZDZIAL TRZYNASTY.

Iezli bronienie nabożeństwá Heretyckiego iest przyczyną tumultow y Sedycey.

NA przećiwko dźieśiąty przyczynie / w ktorey dawa się środek sposobny do zábieżenia tumultom y Sedycyom niedopuszczáć budowáć Zboru w Poznániu / Adwersarz / (Bo-

żemu odpuść) temere mię y niesłusznie osadziwszy / iakobym to obłudnie pisać miał. Táka sobie propositią vformował. *Że bronienie nabożeństwá iest y bywa przyczyną rozruchow, tumultow, y wnetrznych woien, á nieuspokoienia.* Ná ktorą iego propositią krotko odpowiádáiac/ takie pytánie czynię. Czemu Pánie Adwersarzu ináczey czynicie niżli náuczácie. Powiádaćie iż źle bronić nabożeństwá / y iest to przyczyna rozruchow ⁊c. A czemuż go sámi tám gdzie możecie Cátholikom zábraniaćie / w Angliey/ Skocyey/ Dániey / Szwecyey/ w Krolestwách Haeretyckimi błedámi mizernie záślepionych/ á zgołá wszedzie gdźie potentia praeualetis, y tu nawet v nas w Coronie / czemu Katholikom nabożeństwá w Miástách Haeretyckich / tám gdźie możećie niedopuszczacie. Toć to iest własna obłudá Pánie Adwersarzu / ináczey pisáć y vdawáć/ á ináczey rzeczą sámą czynić.

Ale (powiáda) *Karzeł V. Cesarz po długich woynách, musiał pozwolic liberum religionis exercitium, záczym pokoy pożądány nástąpił.* Iezli musiał toć znać że pozwaláć liberum religionis exercitium nie iest medium Ordinarium do pokoiu/ ale violentum. A coż wam zá spráwá cum rebellibus subditis, ktorzy Pánu swemu wiáry niedotrzymawszy/ y spolnie się in Conuentu Schmalcaldico sprzysiągszy przećiwko niemu woynę podnieśli / ktorymże przedśięwźięćiem te insolentie, y krzywoprzysięstwá Niemieckie nam na przykład przywodźićie. Nierozumiem tego o was / żebyśćie o iákim przećiwko Pánu y Rzeczypospolitey z przysiężeniu/ abo woyny podnieśieniu myślić mieli / záczym zła to argumentátia. Pozwolił Cesarz Karzeł V. niepoślusznym poddánym swoim liberum vsum religionis iż musiał / ergo Krol Iego Mć y Rzeczpospolita Polska ma passim pozwolić budowánia Haeretykom Zborow bo musi. zła to consequentia / y bárzo

wolny Rzecżypospolitey nászey Polskiey præiudicialis, y zgołá kto śię wszytkim circumstantiom dostatecznie przypátrzy snádnie to rozsądźi/ że sumus omnino extra casum ktory śię tu od Adwersarzá ná podobieństwo przywodźi. O Angliey y Niderlándźie Adwersarz niewiele pisze/ Scotiey/Dániey/ Swecyey y Węgier Sąśiad nászych niewspomina/ boiey śię żeby ludźiom oczu nie otworzył żeby iáśnie niewidźieli/ iáko to pozwalánie liberi religionis exercitij, y budowánia Zborow wszędźie funestum y calamitosum exitum Kátholikom przyniosło/ kiedy Haeretycy w przerzecżonych krolestwách ex paruis principijs, wźiąwszy moc nád kátholikámi/ cześćią ie do gruntu opprimowáli/ cześćią pod okrućieństwem ich do tego czásu w vstáwiczney boiaźni stekáią y nárzekáią/dla tego krotko otym Adwersarz pisze/żeby perfidij Haeretyckiey nieodkrył/ y ludźiom oczu nieotworzył.

Dosyćieśćie wyćisneli Pánowie Haeretycy ná Rzecżypospolitey że śćie otrzymáli pacē inter dissidentes de religione, contentuiećieś śię tym/ á niechćieyćie śię przez budowánie Zborow wászych ná oppresyą násze miedzy námi szerzyć. Zápalił śię ten ogień Haeretyctwá w Rzecżypospolitey nászey/ dla tego nie przez przykładánie drew ná ten ogień/bo śię tak pewnie szerzyć będźie/ ále przez niedopuszczenie przykładánia drew bronić śię nam pilnie y ostrożnie od tego ogniá potrzebá. Omylna tedy y obłudna iest tá proposicya/ ktorą Adwersarz czyni. Iż bronienie nabożeństwá czyni rozruchy/ á pozwolenie przynośi pokoy. poniewaz contrarium iáśnie śię pokazało/ y sámi Haeretycy nie ták czynią iáko náuczáią. Niechay sobie Adwersarz wspomni ná mandat pobożnego y mądrego ś. pámięći Krolá Zygmuntá pierwszego odemnie. Wái. dmy przyczynie przywiedźiony/ tedy de proposito negotio, prawdźiwy mądry y báczny rozsądek dawa.

Sola est religio quae legibus ac institutis suis homines in disciplina, in virtute ac in fide erga Deum & homines continet ac regit, quaq; in norma & obseruatione sua veteri turbata & dissoluta, turbari & dissolui necesse est vniuersa, quod postea vt in multis exemplis constat in seditiones vergere, ac in perniciem Rerumpub. earumq; Rectores redundare solet. A co daley Adwersarz pisze, żeby się w tey przyczynie ex industria implicite, swowolnicy do palenia Zborow pobudzać mieli/ y przywodzi przykład niewiem o iakich truciznách. Szczere są Calumnie z Duchá Haeretyckiego pochodzące/ záczym y responsu niegodne/ a zwlaszczá że są iuż dostátecznie od wielu Anthorow confutowáne.

ROZDZIAL CZTERNASTY.

Przez dopuszczenie budowánia Zborow/ vymá się chwáley Bożey dźiecie y Prowentow kośćielnych.

NA iedenastą przyczynę w ktorey się dowodźi/ że przez dopuszczenie budowánia Zborow/ wielka się krzywdá w prowentách dźieie Plebanom/ y inym káplanom w Poznániu/ y zátym vymá chwáley Bożey ꝛc. Adwersarz práwie po Haeretycku discurrie/ ażeby mogł wolniey calumniari com ia o sámym tylko Poznániu nápisał/ to on in genere discurruie/ y záraz wyieżdża z tymi. Iż się Xieża dla sámych prowentow świecą. W czym naprzod grzeszy przećiwko Bogu y bliźniemu/ bo kto intentie y przedśiewźięćia ludzkie oproczy Bogá sámego wiedźieć może/ czemuż Adwersarz wtrąca się w to co Bogu należy/ á vpornie bliźniego posądza. Druga krzywdę wielką czyni niezliczoney liczbie káplanow pobo-

żnych y świetobliwych / ktorzy optimo fine & proposito, z szczerey miłości Stworzyćielá swego / ná służbe sie iego oddáli. Trzećia / coż to ma do tego. Iż ty vpornie drugiego posadzasz / dla tego mu niemasz oddáć to coś powinien. A co przywodźi text. Ezechiaszá Prorocká Cap. 7. przećiwko złym Pásterzom / y słowá Prorockie niezbożnie ná nie płácenie powinnych Prowentow kápłanom wykłada / czyni to przykłádem przodkow swoich Heretykow / ktorzy tákimże sposobem pismo świete kracac / y wedle zdánia swego wykładáiac / lud pospolity przećiwko Iurisdictiey Duchowney / y Prowentom kápłáńskim pobudzáli / tkwi mu znáć dobrze w głowie krwáwa oná bullá Luterska w Rozdźiale 12. odemnie przypomniona ná dobrá kośćielne y zwierzchność Duchowną vczyniona / ktorey iż palam do skutku przywieść niemoże / vdawa ią pokrytą słowem Bożym vpornie y niezbożnie iákom powiedźiał wyłożonym. A co powiáda / że non est Sacrificium, quod ab inuito extorquetur. Et nisi quid sponte & ex animo fiat execratio est, y dla tego nieprawowáć sie Plebanom o Prowenty ich persuáduie. Rad to vyrze kiedy tą sententią / ktory dłużnik ábo Adwersarzá / ábo inego Heretyká v contentuie. Niech sie vpomina Heretyk summy iákiey pożyczáney v dłużniká: á dłużnik mu zada że niepowinienemći płáćić / bo non est Sacrificium, quod ab inuito extorquetur etc. Nie grzeczy discuruiećie P. Adwersarzu / Boże wam odpuść.

ROZDZIAL PIETNASTY.

Sposoby y śrzodki ktorymi Heretycy Ludźie / do Ewángeliey swoiey záćiagáia.

TV nakoniec przy tey iedenastey przyczynie/ námawia Adwersarz kápłany ná to żeby Ministrámi v Haeretykow zostáli/ obiecuiąc im zátym dostátek Prowentow/ y sowite pożytki/ kedy odkrył niechcąc ieden zsposobow y śrzodkow/ ktorymi Haeretycy do swoiey Ewángeliey ludźie záciągáć zwykli/ miedzy ktoremi te są pospolite. Naprzod libertas carnis, swawola w iedzeniu potraw pewnych czásow od kośćioła zákazánych/ ktorym sposobem zwabili do śiebie chłopy ná wśiách y ine pospolstwo. Drugi sposob. Wystáwili w w Eángeliey swoiey Venerē cū actibus suis, y ná tego przeklętego Venusá zwabili do śiebie niezbożna Xięża y przeklęte Mnichy y Mniszki z Klasztorow. Trzeći sposob ná dźieśięciny/ krzyże/ kielichy/ ornaty/ zwabili do śiebie naprzod w Niemcech/ á potym po inych krolestwách/ Szláchtę y Szláchćianki. Czwarty sposob ná Biskupstwá/ Tumy/ Klasztory/ Opáctwá y ine Prowenty kośćielne/ zwabili do śiebie Krole/ Xiążetá/ Comites; Barones etc. Tym podobnym sposobem námawia Adwersarz kápłany Katholickie/ żeby Ministrámi v Haeretykow zostáli/ prowenty im sowite obiecuiąc/ co właśnie czyni ták szátan/ ktory vkazawszy
Math. 4. v. 9. Chrystusowi Pánu omnia regna mundi & gloriam eorum, rzekł do niego/ hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraueris me. Dla tego co Chrystus Pan Szátánowi/ to y ia Adwersarzowi odpowiádam. Abi Sathana, Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies, Gdyż wy w Haeretyctwie wászym nie Bogu ále wymysłom swoim służyćie/ kiedy káżdy z was ták wierzy/ iáką wiárę sobie w głowie swoiey vformuie/ á ná ono swoie zdánie pismo S. ćiągnie iáko może/ y dla tego tákeśćie się rozroznili w Sektách wászych/ iż miedzy dwiemá ábo trzemá ledwieby ználazł ktorzyby wszytkie Artykuły iednáko wierzyć mieli. Niesłu-

ſnie tedy ná 12. przyczynę piſząc/ ſobie słowá Apocal. 18. v. 4. przypiſuiecie. Wynidźcie od nich ludu moy ꝛc. Niepoblazaycie ſobie / żeby to tám do was mowić miano. Non eſt Deus diſsenſionis ſed pacis. Ieſteście wy Haeretycy do tąd poki w tych ſproſnych błedách ſwoich vpornie trwáć będźiecie/ nie ludem Bożym/ ale ludem y poſſeſsyą tego ktory ieſt / Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. A ten Reſpons miey P. Adwerſarzu ná Diſcurz twoy przećiwko 13. przyczynie piſány / tylko opuśćić niemogę fáłſzywych Artykułow / ktore tu kłámliwie Katholikom przypiſuieſz. 1. Cor. 14. v. 33. Iob. 4. v. 25.

Kłamſtwo ieſt / *żeby ſie Kátholicy Chryſtuſa Pana ſwego przecmieli.*

Kłamſtwo ieſt / *żeby Katholicy Chryſtuſa Pana za własnego odkupiciela ſwego nieznali.*

Kłamſtwo ieſt y Calumnia Haeretycka / *żeby Katholicy nie tylko Chryſtuſowi Panu, ale tez y komu inſzemu, y rozmaitym wymysłom ſwym dla marnego zysku wynalezionym odkupienie grzechow y zbawienie ſwe przypiſowac mieli.*

Kłamſtwo ieſt / *żeby Katholicy o zbawieniu ſwym watpic mieli.*

Kłamſtwo ieſt / *żeby o zbawieniu ſwoim watpic kazali, y tak nauczali.* Iáko wiele kłamſtwá Adwerſarz ná kilku tylko wierſzách wyſtáwił.

Spodźiewáć ſie mocno zbáwienia przez zasługi Chryſtuſá Páná Kátholicy náuczáia / á wątpić o zbáwieniu pod wiecznym potępieniem zákázuią. A wierzyć o ſobie że kto ma być zbáwion / ieſt to náuká Haeretycka/ głupia rozumowi y Piſmu S. przećiwna. Neſcit homo vtrum amore, an odio dignus ſit. Mowi Piſmo S. y ná inym mieyſcu. Cum metu & tremore ſalutem veſtram operamini. Zal ſie Boże zá ſpráwą fałſzywych tych Haeretyckich náuczyćielow marny vtráty duſz ludzkich. Eccl. 9. v. 1. Ad Philip. 2. v. 12.

Ná cżternasta przycżyne pisząc powtarza swoy dyscurs żadney wagi niemáiący/ y nic nie concluduiący/ *kto komu (powiada) pozwala wierzyc iako chce, tedy mu budowania Zboru bronic niemoze.* Jużem odpowiedźiał że to zła consequentia/ y sámi Haeretycy ináczey czynią niżli náucżáią / bo pozwaláią wiáry / á exercitia religionis y budowania kośćiołow niedopuszczą / iáko sie to wyżey pokazáło.

ROZDZIAL SZESNASTY.

Obroná pietnasty y szesnasty przycżyny o Bożnicách Zydowskich.

NA vskarżánie cżeste Haeretykow. Iż Zydom w Poznániu bożnice mieć wolno / á Haeretykom niewolno. Odpowiedźiałem w tych przycżynách / iż Zydźi ná bożnice práwo máią / á Haeretycy niemáią. Druga iż pámietniká niemász iáko dawno Zydźi są w Poznániu / á przećie żaden Kátholik Zydem niezostał y pewnie niezostánie / á Haeretycy zá przyśćiem swoim do Poznánia iáko powszechną wiárę ná swe sekty potárgali y popsowali / ták y niepokoiu / nieszczerośći/ niezgody y nieposłuszeństwá przećiwko zwierzchnośći námnożyli. Ná tę przycżynę Adwersarz subtelne bárzo iáko sie onemu zda dilema vcżynił. *Abo (powiáda) Ich Mosc Panowie Duchowni pozwolili na to prawo Zydom, zeby im boznice miec wolno, abo niepozwolili. Iezli pozwolili, to podpadaią w klatwe Concil. Tol. 4. & 6. tanquam fautores perfidiæ Iudæorum, a iezli niepozwolili, tedy iako Zydzi maią prawo na boznice bez ich pozwolenia, tak my daleko wiecey.* Odpowiádam że Panowie Duchowni ná Bożnice Zydowskie pozwolili Ext. tit. de Iudæis & tit. eo Sin. Prouincial. Klątwie iednák zá-

dny niepodlegáią / bo zá tym pozwolenim non censen. fautores perfidiæ Iudæorum, gdyż wiele sie rzeczy in Republ. ex causis rationabilibus toleruie / á przecie is qui tolerat rationabiliter, non est censendus fautor rei toleratæ, Czytaycie sobie Casisti P. Adwersarzu/ tám o tym dostatecznie nápisano naydźiecie. A co ná szesnastą przyczynę pisze/ iż máło potym Katholikom Zydámi zostawáć kiedy to máią domá / bo wiele Ceremoniey máią od Zydow &c. Odpowiádam/ iż iásna rzecz iest/ że my Kátholicy detestamur perfidiam Iudæorum, y ceremonie Zydowskie przyszłego Mesyaszá y zakon iego figuruiące/ są v nas penitus zniesione y ábrogowáne / ále y to iásna iest że wásze hæreses są bliskie stopnie do Zydostwá. Wszák niedawno wász Minister Witemberski Ægidius Hunnius wydał Xiąszkę pod tym tytułem. Caluinus Iudaizans acutum Diaboli organum, to iest Calwin w Zydá przewierzgniony ostre naczynie Dyabelskie. X Ioan. Szutz lib. 50. Causarum Cap. 48. Mahometáńska / Aryáńska/ Calwinska secta / bráciá y śiostrámi zowie/ y zá burdásy z iednego sukná poczyta. A Ioanes Modestinus Minister w Jenie dał táki tytuł swoim Xiąszkom. Przestrogá abo nápomnienie z słowá Bożego / że Calwinistowie nie są Chrześciánie / ále Zydowie Chrzczeni y Máchumetani. A zgołá czytaycie sobie pilno Caluino Turcismum, ledwie was owá Xiąszká ná circumcisią nienámowi / bo allegnie ná to texty pismá S. ktoregośćie sie wy pospolićie iáko piiány płotu trzymáć zwykli.

ROZDZIAL SIEDMNASTY.

Heretycy krzywdy y oppressye / ktore Cátholikom czynia Płasczem słowá Bożego pokrywáia

NA Siedmnaſtą przyczynę / w ktorey ſię takie pytanie czyni/ czemu Haeretycy choć vdawáią że známi iednym Duchem Páná Bogá wyznawáią/ y iż ſpolnie známi ſą membra Reip: Czemuż dla Bogá ſámiż ná káżdym mieyſcu nie tylko tu w Coronie/ ále y po wſzyſtich Páńſtwách Chrześciáńſkich / gdźie tylko numero & potentia præualuerunt, religią Kátholicką ábo wyniſzczyli ábo iáwnie opprimowáli. Odpowiádáiąc ná to Adwerſarz zánioſł ſię był naprzod negátiwą zbyć tego wſzyſtkiego co ſię tu odemnie wnośi / ále widząc rzecz bárzo iáſną y wſzytkim widomą/ vdawa ſię do zwykłego Haeretyckiego wykładu. *Iż nie przez oppreſsyą Catholiki z niektorych Kroleſtw wykorzeniono, ále przez opowiadánie ſczerego słowá Bożego.* Dawnyć to ieſt przyrodzony zwyczay Haeretycki/ oppreſſye/ mordy/ tyráńſtwá/ okrućieńſtwá płaszczykiem ſczerego słowá Bożego pokrywáć / pełne ſą tego Hiſtorie / ták przeszłych wiekow / iáko y teráźnieyszych czáſow náſzych. Tym ſpoſobem miedzy inymi / Muncetus on niezbożny Haeretyk drugich ſobie podobnych ſwowolnikow ná krwáwą woynę y okrućieńſtwá pobudza. Chariſsimi Fratres (inquit) quamdiu dormitis, quamdiu diuinam voluntatem non agnoſcitis aut illi repugnatis &c. *& poſt multa*, Agite agite, agite dum ignis calet. Curate ne gladius veſter à ſanguine frigeſcat &c. nō eſt poſsibile vt liberi ſitis à timore hominum quamdiu viuunt iſti, non poteſt vobis aliquid dici de Deo dum illi vobis dominantur &c. Deus ante vos graditur ſequimini. Res hæ deſcriptæ ſunt & declaratæ Math. 24 quamobrem nolite deterreri. Deus vobiſcum eſt vt ſcribitur 2. paral: 2. Nietrudno Haeretykom bądź vi aperta iáko tu czyni ten Muncerus bądź colorata iáko Adwerſarz nabożnie vdawa pod prætextem ſłowá Bożego / tumulty/tyráńſtwá y oppreſſye ſtrećić/ á prze-

ić/á przećie potym názywáć to nie muśem áni iákim gwáłtownym sposobem/ ále szczerego słowá Bożego opowiádánim. Niedármo sie sámi názywáią duplices latrones, qui & animas & corpora occidunt, quorum intentio & voluntas est omne genus infortunij meditari seditionem atque dissipationem concitare demum occidere & perdere. A iż v nas w Polszcze do tego czásu nieprzemogli/ choć ták wiele Senatorow Hæretykow było/ nie náturze Hæretyckiey/ ále szczerey łásce Bożey przypisowáć to potrzebá.

O Bronieniu Processey Toruńskich w 18. przyczynie/ iuż wam dosyć przez rozmáite scripty odpowiedziano y insolentia wásze Hæretycka świátu pokazano. to pewna y wedle prawá/ że nie Bormistrzewi człowiekowi Swieckiemu/ ále Biskupowi y Plebanom stánowić y ordinowáć Processye należy. A iż sie wy Hæretycy w Jurisdictia Duchowna modis violentis wdzieraćie/ dla tego wam nietrzebá Zborow budowáć dopuszczáć żebyśćie sie ná oppressya násze niemnożeli/ y tá byłá consequentia moiá/ nie tá ktora sobie Adwersarz wymyśla. Przeto powiáda. Słuszsza Ewángelikom w Poznániu y indzie Zbory poburzyć ⁊c. Cōcil. Trident. Sess. 25. c. 13. de Reg.

A iż Sean Rycerski niedopuśćił budowáć Zboru Hæretykom w Wárszawie/ oczym w przyczynie 19. pobożnie y świątobliwie to vczynił/ broniąc práwá y Jurisdictiey Pásterzá swego. Co iż Jego Mość X. Biskup potym approbował/ censetur Nobilitas nomine Episcopi fecisse, gdyż iest regula iuris. Ratihabitio retrotrahitur & mandato comparatur c. Ratihabitio de Reg. iur. in 6. &c. Et c. Qui per alium facit. eo.

A co sie pisze w dwudźiestey przyczynie/ iż tumulty y Sedycie w Krakowie zá zniesieniem Zborow Hæretyckich vstáły/ á Adwersarz contrarium dowodźi/ że potym Kiliana Szmi-

da naszto, y kamienice złotniczki Szymonowey na Grockiey vlicey szturmem dobyto, y inne podobne przypadki &c. Odpowiadam/ Iż podobno ná tych iesżcze mieyscach prædicátie Ministrow Ewángelickich záwietrzono. Ponieważ Ministrowie tám gdźie obecni są/ nie tylko dusze gubią / ále y mieyscá ná ktorych mieszkáią y żywioły sáme záráżáią l. Credentes C. de hæret. A iezli ná ktorych mieyscách ktore Adwersarz przypomina Ministrow nie było / tedy to są iesżcze niektore reliquie tumultow Zborowych. O pokoiu zupełnym ná dálsze czásy zá pomocą Bożą wątpić niepotrzebá.

ROZDZIAL OSMNASTY.

Heretycy Zborow swoich præscriptia bronić niemogą.

WE dwudźiestey pierwszey przyczynie iáwnie sie pokázało że Zborow swoich Heretycy præscriptia bronić niemogą / ponieważ in hæresi præscriptia żadna nie idźie. Ná co Adwersarz odpowiádáiąc / pozwala *że in hæresi præscriptia żadna nie idzie,* ále nequie tego *żeby oni byli Hæretycy,* máiąc iednák timidam conscientiam y niedufáiąc tey swoiey exceptiey/ iż mu obrony przećiwko prawdźie niestáło/ wymyślił sobie ten árgument / y ták go imieniem moim propo nuie/ *Przeto powiada tak argumentowac. Hæretykom in hæresi præscriptia nie idzie, ergo y w maietnosci. Iest fallaciami narabiac, à na cudze maietnosci siadki zarzucac.* A ktoś ták árgumentuie Pánie Adwersarzu? twoieć to są własne wymysły / á nie moia árgumentátia / toć to iest fállaciami Hæretyckimi narabiáć vdawáć czego in rerum natura nie było / y zmyślonym swoim vdawániem stanowi duchownemu inuidią iednáć. Tá tu nie iest moiá árgumentátia Pánie Adwersarzu á nieina. Nie

idźie in hæresi præscriptia, ergo neq; in exercitio hæresis, ergo áni w budowániu Zborow, kedy bywa publicũ hæresis exercitium, kiedy ty tu Pánie Adwersárzu antecedens concedujesz / iákoś iuż concedował / tedy velis nolis musisz pozwolić vtramq; consequentiam, oproc żebyś niemiał sensum communem. O máiętnośćiách wászych Swieckich piſáć / y w myśli moiey niepostáło / ieśli maćie domy iákie kupne/ dárowne / & quocunq; Iuris titulo nábyte / nieobracayćie ich authoritate priuata contra omnem æquitatem, ná publica hæresis exercitia, nikt was w possessyey wászey inquietowáć niebędźie.

A co przywodźi przećiwko temu Confœderátia Wárszáwska / o ktory powiáda/ iż Heretykom possesyey ábo vżywánia kośćiołow pozwala. Ná to odpowiádam/ iż tá Confœderátia iáko nie była cum consensu omnium Ordinum, vczyniona / ták też żadney mocy áni wagi mieć niemoże y nigdy niemáła Contrádicował iey záraz oproc plurimos ex statu sæculari vniuersus Ordo Ecclesiasticus, y nie tylko ná te Confœderátio / ktora in ea forma iáko się tu nápiſáłá nie iest od żadnego Krolá poprzyśieżona/ále też y ná żadna ino potym podpiſáć się niechćiał / iákom iuż wyżey otym wspomniał. Sa excusiones tey Confœderátiey sławney pámięci Hoſiuszá Kárdynałá y Biskupá Wárminskiego / ktory táki rozsadek oniey vczynił/ że nie Confœderatio ále coniuratio, potius aduersus Principem est dicenda, y twierdźi to/ że minus Rex videretur peccare, si rapinas, si furta, si cædes, si latrocinia, si quæuis alia quamlibet atrocia crimina in Regno suo impune patrari permitteret etc. niżliby ná táko Confœderátia wászę pozwolić miał. To táki rozsadek mądry báczny y prawdźiwy ten S. pámięci Cárdynał o tey wászey Confœderátiey czyni / ná ktorego iáko szczera y istotna prá-

Hoſius in excuſsione Confœderation.

 wdę

wde mowiącego gniewać się słusznie niemożećie / á zwłaszcżá że sámi tey Confoederatiey niezáchowuiećie / iáko się to iuż pokazáło.

Nie maćie tedy práwá żadnego Pánie Adwersarzu ná budowánie Zborow wászych / z wykłymeśćie swoim sposobem ná Jurisdyctią Biskupią nástąpili / to się grozbámi / krwie rozlanim / Sedycey y tumultow w Rzeczypospolitey / táki był pocżątek tey possessyey wászey / táka byłá y continuatia potym / vstáwicżne grozby / krwie rozlania / Sedycey y tumultow w Rzeczypospolitey / cżego się y po ten czas od was wszyscy ná ziazdách ták priwátnych iáko y publicżnych cżesto násłuchamy / śtymeśćie záraz ná pocżatku do S. pámięći Krolá Augustá Stáncárá onego niezbożnego Apostatę y Haeretyká wypráwili / áby Krolowi perswadował / żeby wolno dopuśćił sprosne te Haeresie wósze po Koronie rozśiewáć / *alias Nobilitas gladium suum stringere, & contra Regem & religionem ipsius insurgere necesse habeat. Quod si Maiestas tua inquit hoc Sacrosanctum & necessarium officium neglexerit, Nobiles tui qui & ipsi gladium gestant authoritate diuina tenentur & debent Sathanae & eius religioni valedicere, atque Christo & verbo eius se totos consecrare.* Tenći iest y był záwsze Duch wász Haeretycki / Już was ludźie dobrze poznali / prożno się tego zápieráć maćie / y dla tego się pono Ewángelikámi nie Chrześćiány zowiećie / bo nigdy tym sposobem wiárá Chrześćiáńska szczepiona nigdźie nie byłá. Niedobywáli miecżow przećiwko zwierzchnośći swoiey SS. Apostolowie y męczennicy wiárę Chrystusową szczepiąc / niegroźili nikomu krwie rozlanim / y owszem swoię własną krew á nie cudzą przelewáli.

Hosius in excuss. Confad.

Tu znowu Adwersarz żeby się niezdał być Haeretykiem *nagania Concilium Tridentskie y przeciwko niemu wystawia czworo Concilia.* Ná co iużem mu dostátecznie odpowiedźiał w Rozdźiał

dźiale pierwszym y wtorym / iáko y ná to co sie ściczyći dekretámi sławnych y pobożnych Cesárzow Gratianá / Iustyniáná y Theodozyuszá/ma tám respons dostáteczny/gdźie dowiodłem tego z Dekretow tychże Cesárzow/ że Ewángelicy nie tylko są Haeretycy/ále y Chrześciány niemáią bydź názwáni / y to podobno druga przyczyná/ dla ktorey sie nie Chrześciány ále Ewángelikámi názywáią. A co przydawa o dekretách y Státutách Coronnych/*że niedecernowały, myli czy wy iesteście Haeretykami.* Iáki niewstyd haeretycki. Aza nie iest Státut iásny Władysławá Iágiełá w Wieluniu przeciwko haeretykom Anno 1424. vczyniony / kedy o haeretyckich błedách wowi / iż watla wiárę Chrześciáńską y vpadek Rzeczypospolitey czynią/gdźie też haeretyki podawa pod Examen Biskupom y Inquisitorum od Stolice Apostolskiey wysádzonym/ te za haeretyki máiąc/ ktorzy Biskupow swoich y wiáry Kátholickiey Rzymskiey odstąpili. Confoederácya Korczynska tákże/ wszelákie náuki wierze Chrześciáńskiey Rzymskiey przeciwne/ktora sámá ná ten czás sczęśliwie w polscze kwitnełá / názywa haereticales errores zá błedy haeretyckie y Kácerskie/ tákowe náuki y nabożeństwá máiąc. Inych dekretow/ mándatow y rescripta Principum dosyć/ o ktorych w rozsądku wprzyczynie śiodmy y osmy/ ktore was Ewángeliki / ktorzyśćie iedności kośćioła powszechnego Rzymskiego odstąpili / haeretykámi názywáią. A co wyżey przypomina ádwersarz / iż *ich Rzeczpospolita nie Haeretykami, ale dissidentes de religione nazywa.* Odpowiádam P. Adwersárzu/ że was Ewángelikow názywa haeretykámi wyráżnie/ iáko sie to iuż pokazáło. A dissidentes a nostra religione Catholica, niemász inych tylko haeretycy / Zydźi / Turcy/ y Pogánie. Wy ták rozumiem niemaćie sie za Turki/ Zydy/ áni Pogány/ wiec a nostra religione Catholica ieśteśćie

ście dissidentes. Ergo ináczey o was nikt rozumieć y inego przezwyska wam wymyślić niemoże/ tylko to żeście właśni Haeretycy. A to gruba co Adwersarz opponuie / *Dekreta Cesarskie, Dekretom y Statutom Coronnym.* gdyż ieżli sie v nas nie godzi / iáko on powiáda iura exotica przywodźić / iáko dáleko wiecey one dekretom y Státutom Coronnym opponowáć / á głupie sie wdawa w niebespieczeństwo / gdyż dekretá tych Cesárzow onego zá Haeretyká condemnuia / iáko sie to iáśnie wyżey pokazało.

W tey przyczynie ex occasione vskarżałem sie ná Haeretyki / iáko iniquè znami Cátholikámi postepuia/ kiedy odiąwszy nam przećiwko wszytkim prawom / niezliczoną liczbe we wszytkiey Coronie kośćiołow y Prowentow / przećie tego wszystkiego zápomniawszy / iákoby o Cátholikách trzymáli że rozumu niemáia / tákie wielkie o ten Zbor Haeretycki w Poznániu querelae czynia. Ná to odpowiáda Adwersarz/ *Iż iesli o Prusaki idzie, tedy oni maią prawa y Przywileie od Krolow y Rzeczypospolitey, ná odiecie wam Catholikom kosciołow, y Confaederatia ich broni. A iesli o was, tedy iako wam wolno odmiane czynic we Zborach y Kosciołach, kiedy maietnosci naszych, dostaiecie, tak y nam wolno w maietnosciach naszych, kiedy ich dostaiemy w Kosciołach waszych odmiane czynic.* Ná Prusaki odpowiádam / że Prawá żadnego áni Przywileiow żadnych słusznie otrzymánych ná odiecie przez gwałt / ták wiele kośćiołow Cátholickich nie máia / trzymáia te kośćioły prawem Wilczym Haeretyckim / bo kiedy ich spráwiedliwemi y świetobliwemi Dekretámi in varijs subselliorũ Iudicijs, á náwet y ná sámych Seymách kośćiołow tych odsądzaia / to oni obyczáiem swoim Haeretyckiem groźbámi Sedycey y tumultow y krwie rozlania / nieposłuszeństwo swoie przećiwko Pánu y Rzeczypospolitey pokrywáia / á vpornie

Catholikom kośćiołow ich własnych / tàm gdźie im te groźby idą powracáć niechcą / Ná drugą odpowiádam / co mowi Adwersarz / *iesli wam wolno, tedy y nam wolno.* Zła to y niezbożna árgumentácya P. Adwersarzu / gdyż śie tu wielka disparitas nayduie / bo my recuperamus nostra, á wy inuaditis aliena. Nie ná sprosne Hæresie wáße y bluźnierstwá Swięci oni fundatorowie w Koronie Polskiey kośćioły fundowáli / y ták znácznymi ie prowentámi nádáli / ále ná oddawánie częći y chwały powinney Bogu Stworzyćielowi swemu w wierze Rzymskiey Kátholickiey / to iest w iednośći kośćiołá powßechnego / o czym iáśnie są pobożne y świetobliwe ich fundácye ad perpetuam rei memoriam, actis publicis consignatæ, zá czym znaczne są impietates y Sacrilegia, w tym gwałceniu kośćiołow Katholickich / ktore śie przez was Heretyki passim dźieią.

ROZDZIAL DZIEWIETNASTY.

O przyśiedze Krolewskiey / y o rozsadku Doktorow SS. z pismá świetego *de pace inter dissidentes de religione.*

WE dwudźiestey wtorey przyczynie / pokazáło śie to iáśnie / że przyśiega Krolewska de pace inter dissidentes de religione nie ták śie rozumieć ma / żeby Krol Jego Mość miał tych wolnymi czynić / y bráć ie pod obronę swoie / ktorzy przećiwko práwu y Przywileiom kośćiołow y dochodow Katholikom swowolnie nábráli / y ktorzy ná iurysdictie y práwá duchowne z wielkim ukrzywdzenim ich nástąpili. A ták te przyśiege Krolewską Rzeczpospolita (ktorey sámey á nie Pánom Heretykom wykładáć tey przy-

 śiegi

śięgi Krolewskiey należy/ zawżdy wykładała y praktykowała/ y teraz wykłada y praktykuie/ że nie o wiarę Haeretyki do prawa pociągáią/ ále o wydárćie kośćiołow y dochodow kápłanom/ y o gwałtowne nástępowánie ná práwá y Jurisdyctie duchownych. Przećiwko temu powiáda Adwersarz. *Ze nie tak oni te przysiege Krolewską wykładaią, żeby wolno bydz miało cudze koscioły wydzierac &c. y owszem powiada, że tego przysiega Krolewska broni y bronic ma.* Zá ktory wykład przyśięgi Krolewskiey pewienem tego że Adwersarzowi Pánowie Haeretycy niepodźiękuią/ bo pospolićie kiedy ich Kátholicy o wydárte kośćioły y prowentá do práwá poćiągáią/ záraz śię

Ioan. 18. v. 14. tą przyśięgą Krolewską bronić y ßczyćić zwykli. Ale tu Adwersarz (iáko Cáiphaß) niechcąc powiedźiał prawdę / choć wyżey iest w tym sobie przećiwny/ bo wydźieránie kośćiołow Kátholikom przez Haeretyki confoederátia y przyśięgá Krolewska broni. A co powiáda/ *że my Katholicy tak te przysiege Krolewską choc nie słowy, ale rzeczą samą, żeby nā wolno było koscioły wydzierac, wykładamy, bo daiemy Xięży do kosciołow w maietnosciach Haeretyckich.* Odpowiadam że my to práwnie y spráwiedliwie czyniemy/ bo recuperamus nostra, á wy niepráwnie y niespráwiedliwie/ bo inuaditis aliena, záczym wam ta przyśięgá Krolewska patrocinari niemoże/ iáko śie sam Adwersarz do tego przyznawa. O niepozwoleniu stanu Duchownego / co tu Adwersarz przypomina ná Confoederatia/ iuż śie wyżey dowiodło. Iż Stan Duchowny ná Confoederácya nigdy niepozwalał/ á co powiáda *że sie Katholicy nierychło z podpisy swemi cum exceptione ockneli.* Odpowiádam / że záraz od początku były iáwne záwżdy contradictie. A oprocz tego Adwersarz pozwala/ że in haeresi praescripita żadna nieidźie.

Tu śie iuż Adwersarz z pismem S. y z Doktorámi ozywa y powiáda *że constitutia ta o pokoiu że wßytkiemi roznemi w wie-*

rze ieſt od Ducha S. poſtanowiona, a przez Ducha S. w Statut Bozy wpiſana Ad Hæb. c. 12. v. 18. Ieſli mozna rzecz ile z was ieſt ze wſzytkiemi ludzmi pokoy mieycie, Przywodzi na to y Auguſtyna S. y Lactáncyuſza, a nakoniec y niektore Ceſarze, Iouiniana, Valentiniana, y Theodoſiuſza, w czym Adwerſarz dupliciter peccat, naprzod iz inaczey czyni nizli náucza. Náucza pokoy záchowáć z roznemi w wierze / á ſámi go Hæretycy nigdźiey gdźie potentia præualent nie záchowuią / iako ſie to iuz iáśnie pokázáło. Druga nic niemowi Adwerſarz ad propoſitum, bo ſtatus quæſtionis nie ten ieſt teraz miedzy námi / ktory ſobie Adwerſarz czyni. Iezeli ſie Hæretyki zabiiac abo przymuſzac do wiary godzi, ále ten. Iezli conceſſa libertate religionis cenſeatur eſſe conceſſa facultas Hæretykom ſobie paſsim Zbory budowáć / o tym tu piſmo S. nic niemowi / áni o tym v DD. SS. y v przerzeczonych Ceſárzow nic niemáſz. Rowſzem Theodoſius y Valentinianus Cæſarze ktorych tu Adwerſarz zá ſobą ciągnie inter alia decreta contra Hæreticos ſancita, Hæretykom publicznego religionis exercitium y budowánia ſobie Zborow y kośćiołow ſeuerisſimè zákázuią. Wiec iáſna ieſt Hiſtorya o Ambroſiuſie Swietym y Valentinianie Cæſarzu / ktoremu kiedy mátká iego Hæretyczká bedac perſuadowáłá / zeby pozwolił iednego kośćiołá w mieśćie Hæretykom / obiecuiac zá tym pokoy w Rzeczypoſpolitey / kiedyby wolna byłá kazdemu religia. Poſłał Cæſarz do Ambroſiuſa Swietego o pozwolenie kośćiołá Hæretykom / ktory zá czeſtymi inſtantiami, perſuaſiami y grozbámi kośćiołá zadnego pozwolić niechćiał. O czym ſam Ambrozy S. in Epiſtola ad Marcellinam ſororem inter alia ták piſze / Mandatur denique trade Baſilicã. Reſpondeo nec mihi fas eſt tradere, nec tibi Imperator accipere expedit. Domum priuati nullo potes iure temerare,

L. nullus C de ſũma Trinit. & fide. Cath.

Stephana, iz te wſzytkie Artykuły iemu podane miał inconcuſſe zachowac, ktorą Adwerſarz w piąty ſwoiey allegatiey y dziewiąty przywodzi. Przyſiega także Krolewſka declaruie/ w ktorey nic o dopuſzczeniu budowania Zborow *Haeretykom* niemaſz/ *także w ſzoſty w siodmy y oſmy allegatiey* nic kośćiołow *ani* zborow niewſpominaią. *Na dziewiątą,* iużem odpowiedźiał. *W dziesiątey* nic o Zborach niemaſz. *Na iedenaſtą* odpowiadam/ iż ſie wſzytkie Confaederatie tēpore interregni approbuią Anno 1576. w Conſt. fol. 165. te ktorych Artykuły omnium Ordinum conſenſu ſą approbowane iuxta ſtatut. Alexādri w Radomiu Anno 1505. y Statut. Sigiſ. Petricou. Anno 1538. ktore mieyſca ſam Adwerſarz wyżey allegował/ ale iż zgody niebyło na Artykuły de religione w te Confaederatią contra omnia iura diuina & humana włożone/ iako tá Confaederatia względem tych Artykułow wagi żadney nie miáłá/ ták też tu z tey miáry nie ieſt áni mogłá być approbowána. *Na dwunaſtą allegacyą* ná Electiey Królá Jego Mośći dźiśieyſzego pod Warſzawą o Artykułách Confaederátiey de religione ſam Adwerſarz przyznawa że zgody nie było/ bo ſie ná te pacta conuenta Jego Mość Xiądz Arcybiſkup Gnieźnieńſki y *inſzy* Ich Mość Xiężá Biſkupi cum exceptione articulorum Confaederationis podpiſowáli/ to tylko Adwerſarz nágánia/ *ze niewczas ſie z tymi exceptiami ocucili.* Ná to odpowiádam iż Adwerſarz ledá co mowi/ bo záwżdy temu niezbożnemu Artykułowi Stan duchowny contradicował/ y podpiſowáć ſie nań niechćiał/ á nie podpiſáć ſie/ á podpiſáć cum exceptione pro eodem reputantur. A ieżli ſie kiedy ktory zá przymuſzeniem prawie wáſzym podpiſał/ tedy vnius error vniuerſum Clerum afficere nie może. *A co ſie dotycze przyſięgi* de articulo confaederationis Krolá Jego Mośći Páná náſzego dźiśiey-

ſzego/

ßego/tá też niema nic o dopuszczeniu budowánia Zborow Hæretyckich/tylko de pace inter dissidentes de religione tuenda & manutenenda, Ine Artykuły pactorũ conuentorum ponieważ nanie spolney zgody nie było wReceß włożono y do tego czásu y ná potym poki spolna zgodá o nie nie będźie wagi y mocy żadney mieć nie mogą.

ROZDZIAL XXI.

Iż exceptie przećiwko Confederátiey od stanu Duchownego są słusznie Swiętobliwie y powinnie vczynione.

NIe miło bárzo Adwersarzewi ná exceptie/ ktore Ich Mość Xiężá Biskupi przećiwko Confæderátiey vczynili/ y iż mu Constitutie przećiwko nim nic niepomogły/ vdawa się do rozumu przyrodzonego / y powiáda. *iż sam rozum przyrodzony iest przećiwko tym exceptiom y bydż musi.* W czym pokázuie że sam nie ma sensum communem, co tu on niesłusznie w discurśie swoim drugim przypisuie. Bo iż Confæderatia ktora libertatem religionis zá sobą ćiągnie y pozwala wierzyć káżdemu iáko mu się podoba / iest przećiwko Bogu y rozumowi / tedy exceptia przećiwko niey iest pewnie wedle Bogá y wedle rozumu. A iż Confæderatia tákowa iest przećiwko Bogu/ iásne iest o tym pismo Swięte/ gdyż Chrystus Pan y sam iedne wiáre opowiadał / y Apostołom y Successorom ich iedne wiáre opowiádáć roskazał. Chćiał mieć ieden kośćioł / iedne owczárnią/ iednego Pásterzá / ieden Chrzest. Y dla tego roskazał vczniom swoim áby się strzegli fałszywych Prorokow / á kedy rożne wiary y religie/ tám bez fałszywych Prorokow bydż niemoże. Ták y Ephes. 4. Math. 7. v. 15.

Apoſtolowie Swięći nauczali. Paweł Swięty Rom. 16. v. 17. Rogo autem vos Fratres vt obſeruetis eos qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis faciunt & declinate ab illis. Galat. 1. v. 8. Licet nos aut Angelus Euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit. 1. Cor 1. u. 10. Obſecro vos Fratres vt id ipſum dicatis omnes & non ſint in vobis ſchiſmata 1. Cor. 14. v. 33. Non eſt Deus Diſſenſionis ſed pacis. Ephes. 4. Vnus Deus, vna fides vnum baptiſma Hæb. 33. v. 9. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci 2. Ioan. v. 10. Si quis venit ad vos & hanc doctrinam non affert nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis. Qui enim dicit ei Aue communicat operibus eius malignis. Y wiele inych mieyſc piſmá świetego tym podobnych / przywieśćby ſię tu przećiwko tey przekletey Confæderátiey mogło.

Ale y oprocz piſmá S. iáſnie ſię wyżey pokazáło / iákie tákowa Confæderátia nieoſzácowáne ſzkody zá ſobą przynośi / nie tylko w rzeczách zbáwiennych / ále y w Rzeczách poſpolitych dla rozroznienia animuſzow ludzkich / ktore záraz iáko vmbra corpus zá rozroznieniem w Religiey náſtępuie / gdyſz przyiáźni ſzczerey / żadną miárą bydź nie może / ktora ſię ná Bogu ſamym y miłośći iego niefunduie / ale zátym ſimultates, nieſzczerośći / nieprzyiáźni / á potym tumulty Sedycye krwie rozlania y vpadki / co bárzo dobrze bácza ſámi Hæretycy / y dla tego tám gdźie mogą iedney tylko religiey pozwaláia / y tákowe Confæderátie w ktorych conceditur libertas religionis dogma diabolicum názywáią. Nie ſą tedy exceptie te przećiwko rozumowi iáko to Adwerſarz nieWſtydliwie twierdźi / y ſam tu wſtydu nie máiac / drugim ſię wſtydźić roſkázuie / ále ſą wedle bácznego / mądrego / y oſtrożne-

Beza in Epiſt. Theol Pag. 20. & 21.

strożnego rozumu / pobożnie / świetobliwie / y powinnie vczynione / ponieważ máią ták ważne rácye po sobie / y sámo pismo Swiete / ktore iest infallibilis regula rozumow nászych.

Nieprágnie żadnego krwie rozlania Stan Duchowny iáko mu to tu niesłusznie Adwersarz przypisuie / ále czyni powinność swoie przećiwko Bogu y kośćiołowi iego / niepozwalaiąc ná tákie práwá y Constitutie / zá ktorymi wolno káżdemu ták iáko mu sie podoba Bogá bluźnić / á kośćioł Chrystusow naprzod rozrywáć / á potym zá wźięćim mocy y potencyey niesłychánym Tyráństwem opprymowáć y wykorzeniáć. Czynią to przykłádem pobożnych y świetobliwych Cesárzow (Swietych Biskupow y DD. o ktorychem iuż wyżey powiedźiał niewspominaiąc) ktorzy feuerissimas leges przećiwko Haeretykom y tákowym Confaederatiom stánowili. l. Nullus C. de Summa Trinitate & fide Catholica. Nullus hęreticis ministeriorum locus, nulla ad exercendam animi obstinatioris dementiam pateat occasio &c. Arceantur cunctorum haereticorū ab illicitis congregationibus turbae &c *Et infra.* si quid eruptio factiosa tentauerit ab ipsis etiam moenium vrbibus exterminato furore propelli iubemus, Z miast / y ná inym mieyscu Haeretyki z Państw swoich proscribuie / ponieważ nie tylko Bogu y ludźiom są szkodliwi / ále też in locis in quibus habitant ipsis elementis iniuriam faciunt l. Credentes C. de Haereth. Z tąd nászá oná pobożna y świetobliwa Confaederátia Korczyńska vrosłá. Z tąd Statut Wieluński Włádysłáwá Jágiełá / z tąd mándatow ták wiele przećiwko Haeretykom / iáko inych Krolow pobożnych y świetobliwych / ták Krolá Páná nászego / teraz nam sczęśliwie y świetobliwie pánuiącego.

Poprzyśiągł w prawdźie Krol Jego Mość Confaede-

rácya czyniąc to iáko ini przodkowie iego dla Sedycey y tumultow / ktorymiśćie vſtáwicznie (iáko ludźie ſpokoyni ſcilicet) Rzeczypoſpolitey grozili / cżyniąc to ad euitandum maius malum, ponieważ rozumiał / iż ſine grauiori incommodo boni publici, ináczey być niemogło. Ale ſtrony Stanu duchownego nie byłá táka neceſsitas iáko ſam czás do tąd zá pomocą Bożą pokázuie / záczym mądrze pobożnie y świetobliwie Jch M. X. Biſkupi / ták iáko powinność ná nich wyćiągáłá / ná tákowe ſpráwy ábo ſie z exceptiámi podpiſowáli ábo ſimpliciter niepodpiſowáli.

ROZDZIAL XXII.

O Krzywdách y oppreſsyách ktore Kátholicy od Heretykow *cauſa religionis* odnieśli / y do tego czáſu odnoſzą.

PRzy dokończeniu reſponſu ná te 22. przyczyne *prosi Adwerſarz dla Boga, zebym mu powiedział co za krzywdy y oppreſsye, co za niepokoie tu w Polſcze y inych Panſtwach do Korony nalezących od Hæretykow cauſa religionis Catholicy odniesli, y na on czas gdy numero & potentia præualebant, kiedy nie było Senatorow Swietckich Katholikow iedno trzey abo czterey.* Powiem pánie Adwerſárzu / tylko proſzę ſłuchayćie pilno. Naprzod w páńſtwach y Miáſtach do Korony należących / tám gdźie potentia præualuiſtis cáłe Biſkupſtwá y z dochodámi ich Katholikomeśćie gwałtownie odięli. Spuſtoſzyliśćie tyráńſkim práwie ſpoſobem / Tumy / Klaſztory / Opáctwá / porozwyganiáliśćie Kápłany / Zakonniki / á máietności ich gwałtemeśćie ſobie przywłaſzczyli / kośćiołow niezliczona liczbá ktoreśćie Katholikom powydzierali / y tám gdźieśćie mogli

z gruntu ście Kátholicką religią wykorzenili/ y do tego czásu exercitium żadnego religiey Kátholickiey niedopuszczaćie / á ieżli iákątrochę ná niektorych mieyscach pozwalaćie/ tedy z tákim ucisżenim y z táką oppressyą / iáki y w Turcech sámych Kátholicy niećierpią. Kápłanie/Zakonniku/ nieukázuy sie tám ná vlice aż mutato habitu. Z Naświetszym Sákrámentem iść do chorego kápłanowi publicè ani pomyślay / á coż ine Processye Kátholikom zwyczáynie odpráwowáć. Bronićie vczćiwych pogrzebow Kátholikom publice cum cantu & processione, nie tylko plebeis hominibus, ále y ludźiom stanu Szlácheckiego / ták iż zmárłe zacne ćiáłá ich nie iáko w Krolestwie Kátholickim/ále iáko w okrutnym Pogáństwie chowáć sie bez powinny vczćiwośći muszą / iáko wamto pobożnie y świętobliwie ná przeszłym Seymie publicè w Poselskiey izbie exprobrowano. To tákie y tym podobne oppressie y niepokoie Kátholicy od was hæretykow/tam gdźie potentia præualuistis odnieśli / y do tego czásu odnoszą.

A co śie dotycze sámey Polski y Litwy &c. tu wam nieprzyznawam/ żebyśćie kiedy táką potentią mieć mieli iáką sobie przypisuiećie/ bo byśćie byli mieli táką moc nád Kátholiki iákaśćie mieli w Prusiech/ ábo w Inflanćiech/ nic pewnieyszego iáko to/ żebyśćie nam byli bez wszelákich respectow to wszytko vczynili/ cośćie tám vczynili/ to iest táką oppressią/tákie tyráństwo/ tákie z gruntu wiáry Kátolickiey wykorzenienie. Ale chociaśćie tákiey potentiey niemieli iásna rzecz iest záraz zá ś. pámięći Królá Augustá ná poczatku odszczepieństwá wászego/ iákom to iuż wyżey przypomniał/iákośćie Rzeczypospolitey ćieżcy byli/ ná iákieśćie scdycie y tumulty zárábiáli/ grożąc śie záraz apertè, gdźieby wam było hæretictwá wászego wolno po Koronie rozśie-

wáć niedopuſzczono/ iákośćie mieli gladium ſuum ſtringere ná Krolá Pomazáńcá Bożego/ y ná oppreſsią religiey Kátholickiey. Sam ten ártikuł de pace inter diſsidentes de religione áżáśćie nieuſtáwicznymi groźbámi ſedicij/ y tumultow y krwie rozlánia ná Krolách Pánách nászych/ y Rzeczypoſpolitey/ wyćiſneli. Tyśiącmi śię liczą Kośćioły Kátholickie ktoreśćie zá tym Cátholikom gwałtownie y z prowentámi ich pobráli/ y ſproſnymi hæreſiámi wászymi zprofánowáli. Niewſpominam niezgod/ rozruchow/ tumultow/ szábel dobywánia ná rożnych publicznych ziázdách y ná Seymách ſámych y zátym nieoszácowánych szkod y niebeſpieczeńſtwá do ktorychśćie Rzeczpoſpolitą ták przez rozrywánie Seymow/ iáko y inne ſpoſoby przywodźili. Xiągby cáłych ná wypiſánie tego doſtáteczne potrzebá.

Niepotrzebá tedy zá morze iezdźić/ iáko powiádaćie Pánie Aduerſarzu ná pokazánie tyráńſtwá wászego/ doſyć śię tego domá y áżnázbyt (czego śię żal Boże) v nas náydźie. Ale y w poſtronnych páńſtwách y Kroleſtwách iákom w tey przyczynie przypomniał/ tám gdźieśćie moc nád Kátholikámi wźieli/ ták iáſne ſą oppreſsie y okrućieńſtwá wásze/ iż tego żadnymi sztukámi wászymi hæretyckimi pokryć nigdy niebedźiećie mogli. Bo co Aduerſárz przywodźi *Iakuba terázniey ſzego Krola Angielskiego, iż ſam o ſobie swiadectwo daie, iż nikogo dla wiary ani on ani Elzbietha przed nim Krolowa nie zamordowáli.* To świádectwo nie tylko v Cátholikow/ ále y v żadnego bácznego przećiwko iáſniey prawdźie wiáry nikomu nieczyni. Snadnoć wam záwżdy o prætext ná Kátholiki/ nie trudno wam condere leges iniquas, iáko Krol Iakub z Elżbiethą vczynił/ nietrudno præcipere actus veræ religioni contrarios, iurare primatum in Spiritualibus Reginæ vel Regis, abiurare poteſtatem Papæ,

prohibere Sacra facere, Missas dicere, absoluere, pœnitentes, Catholicos exhortari, ignorantes vel hæresi deceptos docere, Hæreticos Romanæ Ecclesiæ reconcilare. Nie trudno wam o tákowe leges, Deo & veræ religioni contrarias, ná ktore Katholik żaden bez obrázy Bogá y Sumnienia swego pozwolić niemoże. A potym pod prætextem niepostuszeństwá Kátholiki nie tylko Duchowne ále y Swieckie / ludźie zacne y Stanu Slacheckiego & omnis conditionis vtriusque sexus, ná máietnościach y ossobach ich / wygnánia / więzienia / męczenia / krwie rozlánia / y inne srogie pœny y kárania extendowáć / á nárobiwszy tego dosyc / potym extergere os suum, & dicere: Non sumus operati malum; y vdawáć to że śie te wszytkie rzeczy czynia nie dla wiáry / ale dla niepostuszeństwá. Pelne sa o tych tyráństwach wászych ták w Angliey / iáko y w inszych Páństwach Hæretyckich Historie / wszedźie iest iedná náturá wászá Hæretycka / ták zá morzem / iako y przed morzem / záprzeć śie tego niemożećie / iusz was ludźie dobrze znáia. Pro. 30. v. 20.

We 23 przyczynie / iż Hæretykom iesli krzywdy iákie prætenduia droge do práwá pospolitego ná dochodzenie spráwiedliwośći pokázuie *possydzaniem to Aduersarz nazywa.* Ták rozumiem iż dla tego że práwá żadnego po sobie niemáiac zwatpil o spráwiedliwośći. A co neguie / tego / *zeby Hæretycy Authormi tumultow, grozb, Sedicey, krwie rozlania bydź mieli.* Iużem contrariũ wyżey iásnie ná kilku mieyscach pokazal. Processu potym Confæderacyen ktorego śie vpomina / iużem odpowiedźial / iż nie tylko Stan Duchowny ná to nie pozwala / áni pozwolić niemoże / ale y miedzy Stanem Swieckim ná ten Process zgody niemász / y mamy mocna nádźieie w Pánu Bogu / że zá láská y milośierdźiem swoim dissipabit tákowe zamysly y consilia Hæretyckie / zá ktorymi

gdyby dosyć miały / pewną zgubę y upadek Rzeczypospolitey obiecowáćby sobie potrzebá. A owszem rádźe Pánu Adwersarzewi żeby ochronnie o tych rzeczach mowił / żeby go záś ono z Ewángeliey nie podkáło. Qui autem non habet,
Math. 13. v. 13. & quod habet auferetur ab eo. A ná ostátek co względem Processu práwnego / Stan Duchowny do Swieckich in inuidiam przywodźi y Proces Sadow Trybunálskich za spolna Vchwała y zgoda wszytkiey Rzeczypospolitey postánowiony rzecza sromotna y szkodliwa homo priuatus śmie palam názywáć / czyni to z nátury hæretyckiey / nie godzi mu sie Marcina Lutrá pátryárchy swego wydáwáć / dziwowáć sie temu niepotrzebá.

ROZDZIAL XXIII.

Obroná dwudźiesty czwarty y dwudźiesty piąty przyczyny / o Ministrách Ewángelickich.

DWudźiesta czwartá przyczyná ma w sobie / iż hæretycy Zbory w Poznaniu osádźili iákimiś Ministrami y Prædycantámi / o ktorych Miásto Poznań od początku fundácyey swoiey / áni wszystká polská nigdy nie słycháłá / dopiero sie z wszetecznego Mnichá Marcina Lutrá iáko z iákiey smrodliwey odchłániey piekielney porodźili. Ná to Adwersarz iż odpowiedźieć nic niemogł / widząc iásną prawdę, iż nie tylko Poznań abo wszystka Polská / iáko wiárę Chrystusową przyięłá / o tákich Ministrách nigdy niesłycháłá / ále y przez kilkánaśćie set lat od początku wiáry Chrystusowey żadnego ná świećie nie było. Opuśćiwszy Poznań y wszystke Polske y kilkánaśćie set lat przeskoczywszy / powiáda / że *iescze S. Paweł był Ministrem, y tak drugie Apostoły zwac roskazał. A Iesuita aby kto kiedy miał bydz, abo sie zwac nigdy niesły-*

chan

chana, dopiero od kilkudziesiąt lat &c. Własny respons z Duchá Hæretyckiego pochodzący / bo ták Hæretycy zwykli czynić kiedy im prawdy niestáie / to w ten czas ad fucum faciendũ udáią się ad fallacias. Nie iest tu między námi quæstio de nomine Pánie Aduersárzu / iáko się kto názywa / albo nazywáć ma / ále iest quæstio o sámey rzeczy / to iest o náuce / ktorą Ministrowie wászy przynoszą / Przezywaycie wy Ministry y Prædicánty swoie iáko chcecie / iákoście się sámi Ewángelikámi názwáli / choć áni Páwel S. áni żaden Apostoł / áni żaden Chrześćianin nigdy się ták niezwał. Ale ná to directè odpowiedźieć potrzeba / Pánie Aduersárzu / co się wam tu wyráźnie zádawa. Iż o Ministrách wászych z táką náuką iaką oni przynoszą / nie tylko w Poznániu / nie tylko we wszystkiey Polszcze / ale y po wszystkim świećie przez kilkánaśćie set lat / poczawszy od wiáry Chrystusowey nigdy słycháć nie było / na te quæstya choćbyśćie wszytkie rozumy Hæretyckie w ieden iáko nasubtelniey distillowáli. odpowiedźieć przećie nigdy niebędźiecie mogli / áni tego pokażećie / żeby ieden Minister bydź miał przez te kilkánaśćie set lat / ktoryby to wszytko wierzyć miał co wy teraz wierzyćie / y ktoryby totam complexionem náuki wászey adæquatè náuczáć miał / ktorey teraz Ministrowie wászy náuczáią / iáko się o tym wyżey w Rozdźiale trzećim szerzey mowiło. Swięty y chwálebny Zakon Societatis Iesu, ácz ma poczatek swoy od kilku dźieśiąt lat / ále náucza wiáry powszechney stárożytney przez wszystkie wieki w kośćiele Chrystusowym inconcussè & inuiolabiliter záchowány z wielkim pożytkiem dusz ludzkich / z wielką podporą y ozdobą Kośćiołá Bożego. Dla czego temerè ne dicam impiè tá comparacia świetobliwego tego Zakonu z prosnymi Ministrami Hæretyckiemi / iest tu od Aduersárzá przywiedźiona

A to co mu śie we 25 przyczynie przywodźi o tychże Ministrach/ iż sobie vsurpuią prædicationē, administrationē, iurisdictionē sacerdotalem & Episcopalem sine ordine, sine authoritate, sine omni iurisdictione. Na to Adwersarz/ iż tákże directè odpowiedźieć nic niemogł/ co miał dowieść iurisdictiey Ministrow/ widząc iż mu ná dowodách zchodźiło ex industria deflectit ad Catholicorum Sacerdotum mores, y vdáwa śie po Hæretycku do potwarzy/ y do cálumniy/ powiadáiac/ że *v nas Katholików nie wedle porządku Apostolskiego na Kapłanstwo wstępuią, bo nie wstępuią dla pracowania ani vslugowania słowem Bożym ale dla panowania, præeminentiy, roskoßowania, vbiegaią sie ad beneficia, dokupuią &c.* W ktorym discurśie swoim Adwersarz/ oprocz tego że nie mowi ad propositum, (bo de iurisdictione non de moribus neque particulari cuiusque proposito est quæstio) tedy temerario suo iudicio obraża Bogá y bliżniego/ gdyż intentiey y przedśiewźięćia ludzkiego sam Pan Bog tylko świádom być może/ obraża bliżniego/ krzywdę czyniąc wielkiey niezliczoney liczbie (iakom to iuż wyżey powiedźiał) Kápłanow pobożnych y świetobliwych/ ktorzy z szczerey miłośći Stworzyćiela swego ná służbe śię iego oddáli. Ale oprocz tego wyráźił ad viuum zdrádę Hæretycką/ ktorzy pospolićie ná oßukánie ludzkie/ zbrodnie y występki złych y niezbożnych Kápłanow zá náukę Kośćiołá powßechnego vdáwáć zwykli/ tákimi Cálumniámi/ potwarzámi y kłamstwy swymi/ Kośćioł powßechny Katholicki do pospolstwá nieumieietnego o wzgárdę y ohydę przywodząc. A ktoß to wie P. Adwersarzu/ kto tákim złym przedśięwźięciem y tymi niezbożnymi sposobámi/ ktore ty wyliczaß/ ná Kápłáństwo wstępuie? A ieśli śie ktorzy tákowi źli y niezbożni Kápłáni náyduią/ ázaż złość y niezbożność

zność ich szkodźić co świetobliwy nauce Kośćioła powszechnego może/ ktory tákowe złe przedśiewźięćia wstepowánia ná Kapłáństwo záwżdy wedle potrzeby gáni/ á ná Symonie seuerissimas leges & decreta postánowił/ ktore kázdy Sędźia Duchowny causa in iudicium deducta & legitime probata sub maledictione æterna do exequutiey przywodźić powinien. Szera to tedy Cálumnia excesss particulárny náuce powszechney przypisowáć. A z drugiey strony głupia argumentácia. Ex nequitia quarundam particularium personarum arguere falsitatem doctrinæ, gdyż tak byś śie y sam P. Aduersarzu potempić muśiał/ bo sámiż wászy prædicántowie iáwnie w kazaniach swoich wyznawáią/ iż miedzy wámi Ewangelikámi wiecey śie excessow/ wystepkow/ y łotrostwá náyduie niż kiedy było in papatu. A co śie Ministrow wászych dotycze/ słuchay iáki rozsądek o nich Sacr. Concil. Trident. Sess. 23. c. 4. Ex Conc. Laodicen. c. 11. czyni. Docet insuper Sacrosancta Synodus in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum, & cæterorum ordinum, nec populi, nec cuiusuis sæcularis potestatis & Magistratus consensum siue vocationem siue authoritatem ita requiri, vt sine ea irrita sit ordinatio, quin potius decernit eos, qui tantummodo à populo, aut sæculari potestate, ac Magistratu vocati & instituti ad hæc ministeria exercenda ascendunt, & qui ea propria temeritate sibi sumũt, omnes nõ Ecclesiæ ministros sed FVRES ET LATRONES per ostiũ nõ ingressos habendos esse. Dosyć śie tu właśnie y wyraźnie Ministrowie wászy opisáli/ przydawáć wiecey ná ten czás nie potrzebá.

Ext. de vita & Hon. Cleric. per tot. & Conc. Trident. Sess. 22. c. 1. refor. & Sess. 25. c. 1. refor. Extr. de Simonia per totũ

Luther. in Postilla super Euang Dom. prima Aduentus. Smidelin. Conc. 4. super c. 21. Lucæ. Erasmus in Epistola ad Vulturiũ Neocomũ.

ROZDZIAL XXIV.

Czternaście kłamſtwá y potwarzy Páná Adwerſarzá o náuce kośćiołá powſzechnego.

WE Dwudzieſtey ſoſtey przyczynie / pokazáło ſie iż Miniſtrowie Hæretyccy prædicátiámi ſwemi náuki záraźliwe y przećiwne náuce kośćiołá Bożego rozśieuáia. Przećiwko temu Adwerſarz proponuie aſſertiey 11. w ktorych pokázuie / *że nie Miniſtrowie Hæretyccy, ale ktos inſzy nauki fałſzywe rozsiewa*, bo nikogo niemiánuie / tylko nudam comparationem czyni. Iż iednák w oſtátni propoſitij Katholikom te fálſzywe náuki przypiſuie / rachowáć mi ſie w tym wſzytkim roſkázuiąc / tedy ia doſtateczny rachunek vczyniwſzy / ták wiele kłamſtwá y potwarzy w tych iego propoſitiach náyduie.

Kłamſtwo ieſt / *żeby Katholicy Ewangelią, y piſmo Swiete lżyc mieli.*

Kłamſtwo ieſt *żeby Katholicy piſmo Swiete niepewnym y niedoſtatecznym nazywac, y piſmu S. niewierzyc nauczac mieli.* To náuczaią / iż piſmo S. do wyrozumienia trudne ieſt / ktorego Hæretycy cokolwiek ich było od początku wiáry Chryſtuſowey / wſzyſcy ná popárćie błedow ſwoich záwzdy náćiągáli / iáko y teraz Luteráni / Calwiniſte / Acephali / Ewángelicy / Anabaptiſtæ / Ariani / ná oſzukánie duſz ludzkich / ták

2. Pet. 1. v. 19. iáko chcą kázdy ná ſwe błedy y odſzczepieńſtwá náćiągáią. Ieſt piſmo S. iſtotna prawdá y Lucerna lucens in caliginoſo loco, nam ná poćieche y náuki zbáwienne od Duchá S. podáne / y ták Kátholicy náuczáią / ále to piſmo S. złość Hæretycka bezbożnie pſnie / odmienia / fálſzuie / y gorzey niż woſkowym noſem (o ktorym Adwerſarz przypomina) kręći y kieruie.

Kłam.

Kłamstwo iest/ *zeby Ministrowie Hæretyccy na Pismie Swietym polegali y na nim przestawali.* Bo nie pismo S. máia vnicum Theologiæ Principium iáko Aduersarz mowi / áni ná nim przestawaia / ále vporne rozumy swoie nád pismo S. przekładáia/ y kàżdy z nich rozumem swoim pismo Swiete miárkuie/ y ná popárćie tego co w rozumie swoim by nagłupszym vformuie pismo Swiete kroći y náciąga. Záczym nie pismo Swiete/ále rozum pyszny y vporny iest vnicum Theologiæ Hæreticæ principium, poniewaz to iest vltimum in quod perfidia Hæretica resoluitur.

Kłamstwo iest y iaśnie przećiwko Pismu świetemu *zeby prawdziwych cudow czynienie nie miáło bydz znakiem wiary prawdziwey.* To tu tylko prawdá co Adwersarz przyznawa: *Ze Ministrowie Hæretyccy cudow nie czynia.* Nie czynią pewnie Pánie Aduersarzu/ choć sie o to nieraz kusili/ y choć zmyślone y fałszywe cudá czynić chćieli/ tedy sie im y to nie powiodło/ gdyż co mieli zmyślone vmárłe wskrzeszáć/ tedy z żywych vmárłe czynili. Bo iáko P. B náwálnośćią morskim vkázał brzegi/ o ktore sie rozbiiáć máia/ ták y złośći Hæretyckiey dopuszczał ná pokaránie grzechow ludzkich fałsze y błedy rozśiewáć/ ále fałszow tych niechćiał cudámi potwierdzáć/ gdyż to iest dáleko od dobroći y świetobliwośći Boskiey/ ktory iest istotna prawdá/ y iáko Páwel S. ad Hæbr. 16. mowi. Impossibile est mentiri Deum. Marc. 16. v. 19.

Kłamstwo iest *zeby Katholicy tu na ziemi Christusa Pana cielesnie bedącego zmyslac mieli,* gdyż obecność iego w przenaświetszym Sákrámenćie istotna y prawdziwa/ z szczerego słowá Bożego y wykładu Kośćiołá powszechnego przez wszytkie wieki/ wyznawáia. Dla ktorey niezbożney propositiey pewienem tego/ że y sámi Ministrowie Ewángeliccy ná Lysy gorze w Poznániu Adwersarzá condemnabunt falsi,

bo mu tákiego bluznierſtwa imieniem ſwym preponowáć niezlecili/ za czym miáſto podziekowánia pro patrocinio, klac go beda we Zborze ſwoim y Sácrámentarzem/ Caluiniſta abo Zwingliániſta etc. názywáć.

Klamſtwo ieſt *zeby Katholicy malzenſtwa iako grzechu y nieczyſtosci zakazowac mieli.* Gdyz ſtan ten świety iáko ieden z śiedmi Sacrámentow w powinney vcżciwości y poſzánowániu máia.

Klamſtwo ieſt *zeby Katholicy w poſtach ſwoich przeciwko piſmu swietemu pokarmami brakowac mieli.*

Klamſtwo ieſt *zeby Katholicy Chriſtuſa Pana Zbawiciela ſwego przecsie mieli.*

Klamſtwo ieſt *zeby Katholicy zmyslonymi slowy ludzmi kupczyc mieli, wymyslaiac y przedaiac rozmaite ſrzodki do zbawienia.*

Klamſtwo ieſt *zeby Katholicy duſze ludzkie przedawac y za nie pieniadze wyludzac mieli.*

Klamſtwo ieſt *zeby Katholicy zwierzchnoscia ſwoia pogardzac mieli.* Szanuia Katholicy zwierzchnośći Duchowney y Swieckiey/ y poſluſzeńſtwa im powinne oddawáia/ ktore iurisdictie/ iz Hæretycy w glupich rozumach ſwoich pomieſzáli/ nie dawno ſobie w Angliey nie tylko Męzczyzny świeckie/ ále y biallaglowe z pośmiechem wſzytkiego świátá Papiezem vczynili.

Klamſtwo ieſt *zeby obrazow do nabozenſtwa vzywac, ſtawiac y czcic ſie niegodzilo.* A tu Miniſtrowie na Lyſy gorze w Poznániu anathematizowáć Aduerſarza beda/ bo mu tey bluznierſkiey propoſitiey imieniem ſwoim vdawáć niezlecieli

Klámſtwo ieſt *zeby Hæretycy dla religiey ludzi przeſladowac, zabiiac, wyganiac niemieli.* Gdyz iaſna prawda in cōtrarium, o czym ſie wyzey mowilo. A co powiáda o prágnienie

vene.

vencrowania pierwszego mieysca zásiadania. Te są grzechy ktore ad mores nie ad fidem pertinent, y iesli sie w ktorym złym Katholiku nayduia/ rozumiem temu że y miedzy Hæretykámi są ci ktorzy tey niedoskonáłości podlegli.

Kłamstwo iest *żeby Hæretycy Credo Apostolskie y Symbolum Athanasii tak wierzyli iako wierzyc potrzeba.* Ale choćby też y wszytko wierzyli/ tedy dosyc im iesżcze do tego niedostawa/ żeby prawdźiwymi Chrześcijány słusznie mieli bydź názwáni/ iáko sie to wyżey pokazało.

Poráchowawszy sie tedy Pánie Adwersarzu/ ták iáko ście rozkazali w tych wászych 11. propositiach nalazłem lekko ráchuiac kłamstwá 14. krotki wpradzie respons/ ále ná krotkie propositie wásze mym zdánicm dostáteczny. Kiedy te propositie szerzey z dowodámi swemi nápiszećie/ ia też ná szerszą odpowiedź iesli mi czás pozwoli gotow bede. Ale mym zdaniem lepiey nam obiema zaniechác/ bo ty Pánie Aduersarzu xiegi Ministrow swoich przepisowac bedźiesz/ á ia xiegi Doktorow Katholickich/ y ták z obu stron prozna bedźie praca. Przeto iezli iesżcze masz w tym responsie moim ná te propositie twoie iáką trudnosć. Czytay Doktory Kátholickie/ ktorzy o tym wszytkim dostátecznie napisali/ ktore czytáiac iesli masz zdrowy rozum/ y vpor ná strone odłożysz/ contentowác sie responsem ich/ ná wszytkie propositie twoie bedźiesz/ y zá pomocą Bożą y miłośierdźiem iego Kátholikiem dobrym zostániesz.

ROZDZIAL XXV.

Kłamliwie Hæretycy Papieżá Antichristem y nas Katholiki *filios meretricis Babilonicæ* názywáią.

NA 27 przyczyne chcac koniecznie Aduersarz Papieża Antichrystem vczynić y Ministry Haeretyckie vspráwiedliwić iákoby słusznie we Zborách swoich Pápieżá Antichristem nazywáć mieli/ powiáda że to nie lekkomyslnie ale rzetelnymi dowodami pisma S. przywiedzieni czynią. A zwłascza że go tak dawni w kościele Bożym Biskupi y Doktorowie nazywai. Co sie dotycze Pismá świetego dobrze Aduersarz vczynił/ iż żadnego textu ná dowod tego bluźnierstwá swego nie przywodzi/ gdyż nic tákowego w Piśmie świetym pewnie nie naydzie/ tylko by sie był głupimi y fałszymymi wykłádami swemi czytelnikowi vprzykrzył. Z stroney Doctorow y Biskupow barzo reddunt desperatam suam causam wszyscy Haeretycy/ kiedy ná poparcie bledow swoich pominawszy poważne w Kościele Bożym przyiete y approbowáne Concilia y pominawszy iásne pisánia Biskupow y Doctorow ś. y ine dowody y świadectwá iáwne y w niwczym nie podeyrzáne opuściwszy / przywodzą áuthory niepewne y podeyrzáne/ ktorzy dla słusznych przyczyn czynić wiáry pewney v żadnego bácznego niemogą/ ábo iesli allegują ktorego Doctorá świetego ná poparcie bledow swoich/ tedy pominawszy to co ten Doctor ś. iásnie przeciwko nim pisze/ Chwytáią sie pokatnie słow tákowych ktoreby fałszywemi wykłádámi swemi nakracać ná przedsiewziecie swoie mogli. Y tym sposobem tu Aduersarz sobie postąpił / bo miásto poważnych y ápprobowánych Concilia miásto świádectw Doktorow Swietych przywodzi Auentina niepewnego Historyká / y z niego nágmátwał authoritates Biskupow niektorych priuátnych iáko Eberhárdá Arcibiskupá Salzburskiego/ Arnulphá Aureliáńskiego ⁊c. Szkodá że y Marcina Lutrá ábo y Calwina do nich nieprzyłożył / ktore świádectwá Biskupow przerzeczonych iáko iáwnych nieprzyiaciol Pa-

piestkich wagi żadney mieć nie mogą. Czemuś Pánie Aduersarzu / ná to iż Papież iest Antychrystem nie przywiodł cżterech powszechnych Concilia/ktore ták nabożnie często w Responsie swoim przypominasz / ábo inego ktorego Concilium w kośćiele Bożym przyiętego y ápprobowánego. dla tego żeś wiedział że tym wszytkim Conciliom Papieże Rzymscy iáko głowy kośćioła Bożego præsidowáli. Czemuś nieprzywiodł ná popárćie tego bluźnierstwá twego Authoritates Doktorow Swiętych/Augustyná/Hieronymá/ Ambrożego/ Cypriáná y tym podobnych Biskupow y Doktorow świętobliwych / áleś iákiegoś Eberhárdá z kątá wyrwał / y z nim ná plac wyieżdżasz. Słuchay co ći Doktorowie święći o Papieżach y o Rzymskim kośćiele pisza. S. Cypr. lib. 1. Epistolarum, 3. Ad Romanam Ecclesiam perfidia non potest habere accessum. Ambr. de obitu Sathyri. Is cum Episcopis Catholicis conuenit, qui cum Romana Ecclesia conuenit. S. Gregor. Nazian: in carmine de vita sua. Vetus Roma ab antiquis temporibus habet rectam fidẽ, & semper eam retinet sicut decet vrbem, quæ toti orbi præsidet. Hiero. lib. 3. Apol. aduer. Rufin. Romana fides Apostolica, voce laudata præstigias Hæreticorum non recipit, & si Angelus aliter annunciet, quam semel prædicatum est Pauli authorithate munita, non potest mutari. R Aug. S. in Psal. contra partem Donati. Romanorum succesio Episcoporum ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ. To takowych y tym podobnych świádectw przećiwko sprosney y bluźnierskiey propozycyey twoiey/gdyby sie krotkośći folgowáć niemuśiáło/ przywieśćby sie mogło. Niewspominam sławnych onych y pobożnych Cesárzow Iustiniáná ꝛc. o ktorych sie wyżey mowiło/ w iákiey vczćiwośći Biskupy Rzymskie mieli / y iáko

kościoł Rzymski nad wszytkie ine kościoły przekładali Ecclesiam Romanam CAPVT omnium Ecclesiarũ názywáiąc l. Reddentes honorem C. de Hæreth. Skryże się w kąt P. Aduersarzu z Eberhardem/ A miásto iednego niepewnego Arnulpha Francusa/ masz wszytkich Fráncuskich y Niderlanckich Biskupow/ ktorzy ex Concilio apud Trecas celebrato do Jana VIII. Papieża ták piszą. Domine Sanctissime ac Reuerendissime Pater Patrum Ioannes Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ (Sanctæ videlicet Romæ Primæ Sedis) Papa, Nos filij famuli ac discipuli vestræ authoritatis Galliarum & Belgicarum Episcopi &c. y daley názywáią kościoł Rzymski Matrem suam ac Magistram omnium Ecclesiarum. A Canones Sacros ktore wy niewstydliwie exotica iura názywacie / confitentur Spiritu Dei esse conditos, & reuerentia totius mundi consecratos. A ciebie P. Aduersarzu y twoie complices nieprzyiaciele Papieskie / iáki też był Eberhard Arnulph / y ini tym podobni od ciebie przywiedzieni názywáią malignos homines & Ministros Diaboli. Hæc ex Aymoino lib. 5. de Gest. Francor. c. 37.

Ale rzecze Aduersarz/ *wszakem ia na poparcie tego iż Papież iest Antichristem oprocz tych Biskupow przeczeczonych przywiodł Grzegorza y Bernarda &c. Doctorow y Katholikow sławnych y od nich przyietych, ktorzy także Papieże Antichristami nazywaią.* Przywiodłeś Pánie Aduersarzu/ áleś zpotwarzył Doctory te świete y chwalebne/ kiedy im to sprosne bluźnierstwo niewstydliwie y kłamliwie przypisuiesz. Gdyż nigdy Grzegorz S. Papieża Antichristem nienázywał. Gáni to słusznie Janowi Constantinopolskiemu Pátriarsze/ ktory sobie impudenter nomen Vniuersalis Episcopi, iákoby on sam ieden Biskupem w Kościele Bożym być miał/ arrogował

gowal. Takowego Grzegorz S. Precursorē Antichrystusowym być názywa. Ale wiedźiał dobrze Grzegorz S. o czym sam piße l. 4 Epist. 32. Iż Concilium Kalcedonskie/ o ktorym fałßywie pißeß że ie we wßytkim Ewangeliey przyimuia. S. Leoná Papieżá Antecessorá iego y w osobie iego wßytkie potym Successory Vniuersalem Episcopū názwało/ kiedy wßyscy Biskupi ná onym Concilium zgromádzeni tákową acclamátią zgodnie y iednostáinie czynili. Leo Sanctissimus Apostolicus & Oecumenicus, *id est*, Vniuersalis Patriarcha per multos annos viuat. Nie ták to iednák Grzegorz świety ábo to świete Concilium rozumiáło/ żeby sam Papież Biskupem vniuersálnym wßytkich kośćiołow być miał/ ále iß Papież iest Vniuersalis Episcopus Ecclesiæ Romanæ, ktora iest totius orbis consensu Prima Sedes & Caput omnium Ecclesiarum.

A Bernardá S. iákoś potwarzył/ pátrz á wstydź śie tego Pánie Adwersarzu/ słuchay iákie rozumienie ten S. Doctor ma o Papieżach y co o nich piße. l.7. de cōsid. Vczy ten ś. Doctor Eugeniußá Papieżá. Age indagemus adhuc diligentius qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in Ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, Summus Pontifex. Tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu Primatu Abel, Gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, Dignitate Aaron, Authoritate Moyses, Iudicatu Samuel, Potestate Petrus, Vnctione Christus, Tu es cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt: sunt quidem & alij cœli ianitores & gregum Pastores, Sed tu tantò gloriosius, quantò & differentius vtrumque præ cæteris nomen hæreditasti: Habent illi asignatos greges singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus, nec modo ouium sed & pastorum tu

vnus omnium Pastor. Et initio lib. 3. chcąc pokázáć iáko wielka iest iurisdictia Papieska/ y iáko się dáleko rozćiąga/ ták tenże Bernad ś. pisze. Orbe exeundum ei, qui forte vellet explorare quæ non ad tuam Summi Pontificis pertineant curam. Et libr. 4. circa finem Papieżá nazywa Christianorum ducem, Pastorem plebium, vltorem scelerum, malorum metum, maleum Tyrannorum, Regum patrem, legum moderatorem, Canonum dispensatorem, Sal terræ, orbis lumen, Sacerdotem altisimi, Vicarium Christi, Christum Domini, Deum Pharaonis. A widźisz P. Aduersárzu/ iż ten tásny rozsądek Bernad ś. o godnośći y dostoieństwie Papieskim iáwnie niewstydliwą potwarz twoię potępia. A ná mieyscu tym ktore ty przywodźisz Epistola 125. Bernad ś. Innocentium tertium Papieża porządnie obránego Patrem & caput Eccesiæ nazywa/ á ty zámilczawszy tego słowá/ te ktore on o Intruzie Anaclecie mowi/ obyczáiem práwie Haeretyckim ná Papieżá niewstydliwie náćiągasz. Potwarzyłeś y Lyranum ktory Doktorem Katholickim y Zakonnikiem będąc/ miał záwżdy w powinney vczciwośći Sedem Apostolicam y dostoieństwo Papieskie. A iż Liberiuszá Papieżá gáni/ nie dla tego to czyni iż Liberiusz był Papieżem ále dla tego iż przez nieopátrznosć y niedbálstwo iego/ Aryani Haeretycy Kośćioł Boży/ ná ten czás okrutnie przenáśládowáli. Potwarzyłeś y Petrum Blesensem żeby on *Papieża Antychrystem Edomczykiem krwáwym, Ćielcem Betelskim. Bałwanem Ægiptskim, Kapłanem Baalowym nazywać miał.* Każde tu przezwisko iest iáwne kłamstwo P. Aduersárzu / bo nie mász tám nic o tym in Epist. ad Officialem, ktorą ty przywodźisz. A w listach inych ktore do Papieżow bądź swoim/ bądź czyim inym imieniem pisze, iá-

Baron. Anno 367.

Opera Blesen. Mogũ. impr. 1600.

wnie Papieże Sanctiss. Patres, Summos Pontifices. á Ecclesiam Romanam Eminentiam Apostolicæ Sedis & Magistram omnium Ecclesiarum profitetur, tego dokłádáiac/ quod capiti membra, quod radij soli, quod fonti riuuli, hoc Apostolicæ sedis eminentiæ debent Ecclesiæ omnes quas vbiq; terrarum religio Christiana fundauit, á náwet y to co wás Ewángelikow boli Papieża Sponsum Ecclesiæ nazywa/co wszystko naydźieß partim Epistola 99. ad Vrbanum Papam, partim ad Alexandrum 3. Epistola 68. Et in pluribus tam ad hunc quam alios Pontifices Epistolis. Potwarzyłeś y Joachimá Opátá Kálabryskiego/ponieważ on piſác in Apocalipsim. In Epistola quam toti operi præmisit iubet suum opus Apostolicæ sedis Iudicio subiici, vbi etiam certa fide se credere dicit, nō posse portas inferi contra Romanam Ecclesiam præualere, neq; ad mundi consumationem fidem eius vllo vnquam tempore perituram. Et in expositione 11. text. Cap. 6. habet hæc verba. Quicunq; Petri Ecclesiam moribus iuribusq; oppugnant Babilonis se filios contremiscant &c. Pátrz á wstydź śie P. Aduersarzu / iákoś wiele fałszow y potwarzy ná iedney kárćie nágromádźił. O iákośćie wy nieszczęśliwi ludźie / ktorzy chcąc sámych śiebie / y dusze niewinne fałszámi tymi wászymi y potwarzámi ná wieczne potępienie prowádźićie. Nieszczęśliwa káżda Rzeczpospolita / ktora wam tych przeklętych wászych Zborow ná tákowe y ine tym podobne bluźnierstwá y fałszywe nauki wásze pozwala.

A co śię przywodźi we 28. przyczynie. Iż Ministrowie hæretyccy nie tylko Papieżá Antychrystem/ ale też y wszytkie wobec Kátholiki fałszywie y kłamliwie filios meretricis Babilonicæ názywáią. Chcąc y w tym vspráwiedliw ć Ad

 uersarz

uersarz Ministry swoie że to słusznie czynią: tym lekomyślnym y pełnym gruby nieumieietności argumentem tego dowodzi/powiadaiac *Ze Rzymski kosciol oprocz Chrystusa Pana ma teśz y Papieza oblubienca, zaczym dwu oblubiencow maiac cudzołoznica bydz musi* Odpowiadam Panie Aduersarzu/ iż to szczera potwarz ná kościoł Rzymski/ żeby miał przyznawáć inego własnego oblubieńca nád Chrystusá Páná. Jednego małżonká przyznawa/ o ktorym Páwel S. 2. Cor. 11. v. 2. mowi. Przyślubiłem was czystą Panną stawić iednemu mężowi Chrystusowi. O czym masz iásnie in Pontificali Romano de Episcoporum consecratione, gdzie kiedy Biskupy święcą/ y onym dusze krwią Chrystusową odkupione do straży podáią / miedzy inemi ceremoniami y obrzedami kładąc pierścień na palec káżdego Biskupá ták do nich mowią. Accipe annulum etc. Quatenus Sponsam Dei Sanctam videlicet Ecclesiam intemerata fide ornatus, illibate custodias. A widzisz / że iásnie Sanctam Ecclesiam Sponsam Dei názywa. A Biskupowi pierścień kłáda/nie dla tego żeby miał bydź drugi Sponsus Ecclesiæ Dei táki iáko iest Chrystus Pan, ktory sam iest iednym małżonkiem kościołá

2. Cor. 11. v. 2. świetego/ ále Biskup / Sponsus tylko ad custodiam. Vt Sponsam Dei Ecclesiam intemerata fide ornatus, przeciwko nááuk ... Czártowskim y wászym Hæretyckim illibatè custodiat. Tákiego Sponsum Papieżá Concilium Lugdunense Generale Cap. Vbi periculum de Elect. in 6. etc. y wszystko Chrześciáństwo ine Biskupy respectiuè Sponsos názywa. Ale wy Hæretycy abo zgruby niewiádomości/ abo z szczerey złości náuki kościołá powszechnego wykrácaćie/ y wászymi Calumniami y potwarzámi v nieumieietnego pospolstwá opprimowáć vśiłuiećie. Tákowi Sponsi ad custodiam

diam nie sa pewnie Ministrowie wászy / poniewasz sa lupi rapaces, Fures & Latrones, iáko ich świete Concilium Trydentskie nazywa. Zal sie Boże że sie w Rzeczypospolitey nászey w krolestwie Kátholickim táka insolentia Haeretykom zydzie / że im impunè wolno wszystkie Katholiki złey mátki synámi názywáć / á nie tylko to impunè czynia / ale iesscze chca żeby im na bluźnierstwá / ná cálumnie / klamstwá y potwarzy nauki kościolá powszechnego / y ná tákowe sromotne obelżenia wszystkich Katholikow / Zborow passim budowáć y szkoly / ná zarázę młodźi / y ná zgubę Rzeczypospolitey zakladać dopuszczono. Sess. 23. C. 4.

Slusznie tedy Jego M. X. Biskup poczuwáiac śie w powinnośći swoiey Pásterskiey / zstroney niedopuszczenia budowánia Haeretykom zboru w Poznániu / vczynil to co Vrzędowi iego należało / co kożdy z przyczyn ná pokazanie tego wydánych ktory ie dobrym przedśiewźięćiem y zdrowym affectem czyta / iasnie baczyć może Respons Aduersarzá przećiwko temu nápisány / nic gruntownego y podobnego niema (iáko śie to dowodnie y rzetelnie w tey obronie pokazalo) czymby śie te przyczyny nie tylko zbiiać ále też y by namniey wátlić miály / y gdyby były nie cálumnie / klamstwá y potwarzy / ktorych Aduersarz przećiwko wierze Cátholickiey y osobom zacnym w tym scriptćie swoim nágromádźil / szkodá było ná odpisanie vtráty czásu / y dáremney prace. Jákoszkolwiek iest / Páná Bogá o to proszę żeby tá praca moia byla ná pokazanie prawdy y ná vpámietánie mizernie záwiedźionym Haeretykom / á zwlasczá Ewángelikom Poznáńskim / dla ktorych śie nawiecey ta praca podeymuie / y z ktorych ći ktorym to należy Pánu Bogu ráchunek dáć muszą ieśli im do nawrocenia śie do iednośći Kośćiolá

powszechnego nie z taką pilnością służą iako służyć ią powinni. Ja ná ten czás kończąc to pisanie moie/ podawam im do pilnego uważenia słowá S. Fulgentiuszá Biskupá lib. de fide ad Petrum Cap 39. w ktorych iáko iest rzecz potrzebna do zbawienia bydź wiednośći Kośćiołá powszechnego iásnie y wyráźnie náuczá y pokazuie.

Jáko naymocniey *powiada* o tym trzymay/ y żadney wątpliwośći niemiey. Jż káżdy Hæretyk y odszczepieniec w Jmie Oycá/ y Syná/ y Duchá świetego ochrzczony/ ieśli do Kośćiołá powszechnego niebedźie przyłączony/ iakiesżkolwiekby iálmużny czynił/ y choćiażby dla imienia Christusowego krew swoie przelał/ przećie żadna miárą zbáwion bydź niemoże. Abowiem káżdemu człowiekowi ktory nie iest w iednośći Kośćiołá powszechnego/ áni Chrzest/ áni Jálmużná by też y naobfitsza/ áni śmierć dla imienia Christusowego podieta nic pomoc do zbáwienia niemoże/ poki w nim niedowiárstwo Hæretyckie ábo odszczepieńskie trwáć bedźie ktore ná potepienie prowádźi.

Vważaycie z pilnośćią Pánowie Hæretycy te słowá/ á niedufáiąc przeklętym Ministrom wászym/ ktorzy was ná zátrácenie wieczne fałszywemi swymi náukámi pod pretextem słowá Bożego prowádzą. Prośćie vsilnie Páná Bogá z gorącą pokorą y poniżeniem sámych śiebie przed Máie-

ſtatem iego o dar wiary prawdziwey: nieodrzućić Pan Bog pokornych modlitw wáſzych/ ktory ieſt hoyny y obfity w dárach ſwoich/ y ktory chce żeby wſzyſcy byli zbáwieni y do poznánia prawdy przyść mogli. Do czego niechay Pan Bog ſam łáſką y miłośierdźiem ſwoim ſpoſobi ſerca wáſze/ przez zaſługi Chriſtuſá Páná Zbáwićielá y iednego Pośrzedniká náſzego. AMEN.

1. Timoth. 2. v. 4.

1. Timoth. 2. v. 5.

Ad Maiorem Dei Gloriam & Beatiſsimæ Virginis Mariæ Dei Genitricis Dominæ noſtræ honorem.